

TREMOL-KL

**ЕЛЕКТРОНЕН КАСОВ АПАРАТ С ФИСКАЛНА ПАМЕТ
С ВГРАДЕН ДАНЪЧЕН ТЕРМИНАЛ И
КОНТРОЛНА ЛЕНТА НА ЕЛЕКТРОНЕН НОСИТЕЛ**

TREMOL SB-KL TREMOL MB-KL

**ФАМИЛИЯ КАСОВИ АПАРАТИ
ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА РЕГИСТРИРАНЕ
НА ПРОДАЖБИ НА БИЛЕТИ ЗА ПРЕВОЗ
В СЪОТВЕТСТВИЕ СЪС ЗАКОНА ЗА
АВТОМОБИЛНИТЕ ПРЕВОЗИ**

ИНСТРУКЦИЯ ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЯ



СЪДЪРЖАНИЕ:

1. ОБЩИ УКАЗАНИЯ	3
1.1. Използвани съкращения	3
1.2. Безопасна експлоатация. Опазване на околната среда	3
1.2.1. Правила за монтаж и безопасна експлоатация на уреда	3
1.2.2. Правила за опазване на околната среда	3
1.3. Запознаване с КА	4
1.3.1. Външен вид. Съставни части	4
1.3.2. Клавиатура. Общ вид и описание на отделните клавиши	5
1.3.3. Дисплей (индикация)	5
1.3.4. Принтер	5
1.3.5. Оперативна памет	5
1.3.6. Фискална памет	6
1.3.7. Контролна лента на електронен носител	6
1.3.8. Данъчен терминал	6
1.4. Функционални възможности на КА	6
1.5. Интерфейсни възможности	7
1.5.1. Връзка с компютър	7
1.5.2. Работа с баркод скенер	7
1.5.3. Работа с външен клиентски дисплей	7
1.5.4. Сейф	7
1.6. Захранване на КА	7
1.6.1. Захранване от електрическата мрежа (от автомобилната инсталация)	7
1.6.2. Захранване от вградените акумулатори. Зареждане на акумулаторите	7
1.7. Консумативи за работа на КА и тяхната замяна	8
1.8. Как да се използва настоящото ръководство	8
1.9. Инсталиране и въвеждане в експлоатация на КА	9
1.10. Видове документи издавани от КА	9
1.11. Достъп до режимите на работа на КА	10
2. ПРОГРАМИРАНЕ НА КА	11
2.1. Смисъл на програмирането. Основни принципи	11
2.1.1. Подрежими на програмиране	11
2.1.2. Функционални клавиши	11
2.1.3. Програмиране на цифрови стойности	12
2.1.4. Програмиране на параметри	12
2.1.5. Програмиране на символи (имена)	12
2.1.5.1. Програмиране на имена чрез кодова таблица	12
2.1.5.2. Програмиране на имена чрез GSM клавиатура	14
2.2. Програмиране на общи за КА параметри и величини [Подрежим 1]	15
2.2.1. Общи параметри на КА	15
2.2.2. Системни параметри на КА	15
2.3. Програмиране на плащания име и курс на валута [Подрежим 2]	17
2.4. Програмиране на данъчни групи [Подрежим 3]	18
2.5. Програмиране на департаменти [Подрежим 4]	18
2.6. Програмиране на артикули [Подрежим 5]	19
2.6.1. Програмиране на баркод за артикул посредством скенер	20
2.7. Програмиране на оператори. [Подрежим 6]	20
2.8. Работа с компютър в режим на програмиране и отчитане [Подрежим 7]	21
2.9. Тестове на КА. Пароли за достъп. Допълнителни настройки [Подрежим 8]	21
2.10. Настройка на комуникационни параметри [Подрежим 9]	22
2.10.1. Скорост на комуникация	23
2.10.2. Протокол на външен дисплей	23
2.10.3. Настройка на Bluetooth модула	23
2.12. Сверяване на дата и час	23
3. КОНЦЕПЦИЯ НА КА ЗА ПРОДАЖБА НА БИЛЕТИ. ПРИЛОЖЕН СОФТУЕР	24
3.1. Концепция на продажбите на билети с КА	24
3.2. Приложен софтуер за организация на КА	24
3.2.1. Общ изглед на приложението "ФУБУС". Създаване на автобусна линия	25
3.2.1.1. Задаване на цени на билети за автобусна линия	25
3.2.1.2. Архивиране и зареждане на автобусни линии	26
3.2.1.3. Програмиране на автобусни линии в КА	26
3.2.1.4. Четене на автобусни линии от КА	26
3.2.2. Работа с приложението "Фубус ЛИНИЯ"	27
3.2.2.1. Четене и задаване на данни за текуща линия в КА	27
4. РЕЖИМ "Автобусни линии"	28
5. РЕЖИМ "ПРОДАЖБИ"	29
5.1. Достъп до режима	29
5.2. Работа с КА при продажба на билети за пътуване	29
5.2.1. Специфични особености	29
5.2.2. Начин на работа. Функционални клавиши	29
5.2.3. Примери. Клавишна последователност	30
5.2.3.1. Избор на маршрути и тип билет	30
5.2.3.2. Задаване на номер място на пътника, дата и час на тръгване и отстъпка от превозната цена	31
5.2.3.3. Потвърждение на билет. Плащане с въвеждане на получена от клиента сума	31
5.2.3.4. Издаване на багажни разписки	32

5.2.3.5. Издаване на предплатен билет със задаване на номер платежен документ	32
5.2.3.6. Издаване на билет срещу талон със задаване на номер талон и сума.....	32
5.2.4. Примерни бонове за билети и багажни разписки	33
5.3. Работа с КА в режим продажба на стоки и услуги	34
5.3.1. Специфични особености.....	34
5.3.2. Клавишна последователност	36
5.3.2.1. Регистриране на продажби от департамент	36
5.3.2.2. Регистриране на продажби на артикули.....	36
5.3.2.3. Продажба на артикули посредством баркод скенер	36
5.3.2.4. Продажба на артикули чрез ръчно въвеждане на баркод (номенклатурен номер)	37
5.3.2.5. Продажби с умножение.....	37
5.3.2.6. Корекция "непосредствен войд"	37
5.3.2.7. Корекция "дълбок войд"	37
5.3.2.8. Изчисляване и печат на междинна сума	37
5.3.2.9. Регистриране на процентни отстъпки и надбавки.....	37
5.3.2.10. Регистриране на стойности отстъпки и надбавки.....	38
5.3.2.11. Регистриране на отстъпки и надбавки върху междинна сума	38
5.3.2.12. Плащане в брой без изчисляване на ресто	38
5.3.2.13. Допълнителни видове плащане. Смесено плащане. Пресмятане на ресто.....	38
5.3.2.14. Работа с валута. Преизчисляване на суми. Плащане. Избор на ресто.....	38
5.3.2.15. Издаване на копие на касов бон (ДУБЛИКАТ).....	39
5.3.2.16. Служебно въвеждане и извеждане на суми в брой.....	39
5.3.3. Примерни бонове за продажба на стоки и услуги. Бонове за служебни суми.....	39
6. ОТЧИТАНЕ НА КАСОВИЯ АПАРАТ	40
6.1. Избор на режим	40
6.2. Дневен финансов отчет на КА. Отчет по Департаменти	40
6.3. Отчет на билети.....	42
6.4. Отчет на Артикули. Справки по Артикули	43
6.4.1. Отчет на артикули в режим "Отчети Z"	43
6.4.2. Справки по артикули в режим "Отчети X"	43
6.5. Отчет на Операторите. Справки по Оператори	43
6.5.1. Отчет на операторите в режим "Отчети Z".....	43
6.5.2. Справки по оператори в режим "Отчети X"	44
6.6. Отчети на Фискалната памет	44
6.6.1. Отчет на ФП по зададени начална и крайна дата.	44
6.6.2. Отчет на ФП по зададени начален и краен блок	45
6.7. Служебни отчети на ФП	47
6.8. Отчети на плащанията по данни от ФП.....	47
6.9. Отчети на Контролната лента (КЛЕН)	47
6.9.1. Пресмятане на оборота за текущия ден от КЛЕН.....	48
7. АВАРИЙНИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА С КА	49
7.1. Грешка в оперативната памет на КА -"НУЛИРАН РАМ"	49
7.2. Грешки във фискалната памет на КА	49
7.3. Грешки в КЛЕН. Работа с КЛЕН, различна от текущата	50
8. ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ ПРИ РАБОТА С КА	50
8.1. Съобщения изписвани на дисплея на КА	50
8.2. Съобщения за грешки и блокировки, отпечатвани на принтера.....	51
8.3. Блокировки при програмиране	51

1. ОБЩИ УКАЗАНИЯ

Настоящия документ е предназначен да запознае потребителя на касовия апарат с възможностите му, както и с правилата за безопасната му експлоатация. Ръководството съдържа всичката необходима информация за програмиране, регистриране на продажби и отчитане на устройството.

1.1. ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

КА	- Електронен касов апарат с фискална памет
ФП	- Фискална памет
ДТ	- Данъчен терминал
КЛЕН	- Контролна Лента на Електронен Носител

1.2. БЕЗОПАСНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1.2.1 Правила за монтаж и безопасна експлоатация на уреда

- Не инсталирайте уреда близо до източници на течаща вода и не го мокрете с вода или други течности. Не инсталирайте уреда върху нестабилни повърхности, за да се избегне падането му. Не инсталирайте уреда близо до източници на топлина. Избягвайте инсталирането на уреда върху вибриращи повърхности или повърхности, проводящи вибрации.

- Захранването на уреда да става само и единствено от захранващия адаптор, включен в комплекта на изделието.

- Адаптора да се включва само в ел. контакти с 230V напрежение и честота 50Hz. За захранване на уреда използвайте само ел. контакти, които отговарят на стандарта. Ако контактът не отговаря на изискванията, извикайте електротехник да го приведе в съответствие. Ако използвате удължител, той следва да отговаря на същия стандарт. Не включвайте в същия удължител електромотори, отоплителни уреди и други енергоемки консуматори. Не оставяйте захранващият кабел на места, където може да бъде притиснат или настъпен.

- Не манипулирайте вътрешността на уреда с метални предмети поради опасност от токов удар.

- При зареждане на хартия не докосвайте термоглавата на печатащия механизъм. Това може да доведе до трайна повреда или до неправилна работа на устройството.

- Изключвайте уреда от електрическата мрежа преди да го почиствате и не използвайте агресивни почистващи препарати.

- Не се опитвайте да ремонтирате уреда сами. В случай на проблем се обърнете към обслужващият Ви сервис.

- Изключете уреда от мрежата и се обърнете към сервисната Ви организация в следните случаи: ако захранващия адаптер на уреда е повреден; ако уреда е зает с течност; при механична повреда на уреда; ако уреда не функционира нормално.

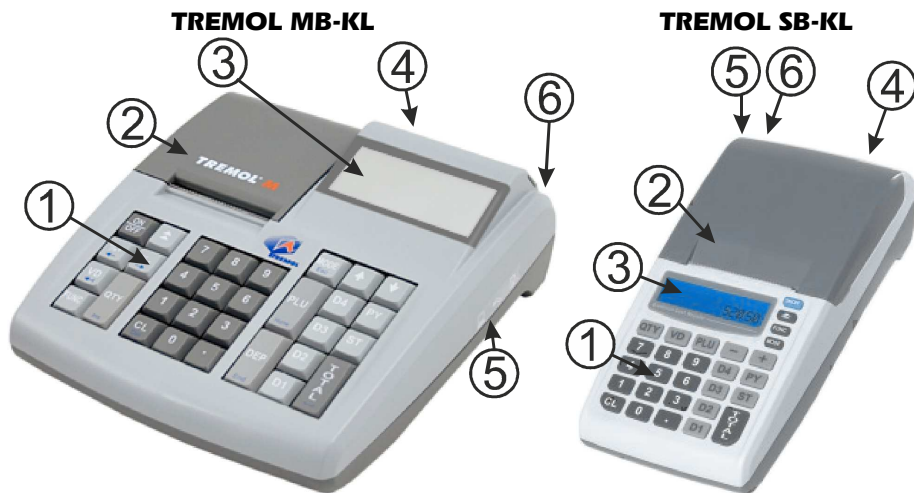
1.2.2. Правила за опазване на околната среда

- Етикетът, представляващ зачертано кошче за боклук, който можете да видите върху вашия продукт, означава, че този продукт не трябва да се изхвърля заедно с обикновените домакински отпадъци. За предпазване от евентуални щети върху околната среда или човешкото здраве, моля, отделете този продукт от останалите отпадъци, за да се гарантира, че той ще бъде рециклиран по екологично съобразен начин. За повече информация относно наличните места за събиране на отпадъци, моля, свържете се с местните власти или търговеца, от когото сте закупили този продукт.



1.3. ЗАПОЗНАВАНЕ С КА

1.3.1. Външен вид. Съставни части



Описание:

1. Клавиатура;
2. Капак на принтера с процеп за хартия;
3. Клиентски дисплей;
4. Дисплей за оператора;
5. Интерфейси -за връзка;
6. Куплунг за включване на захранващ адаптер.

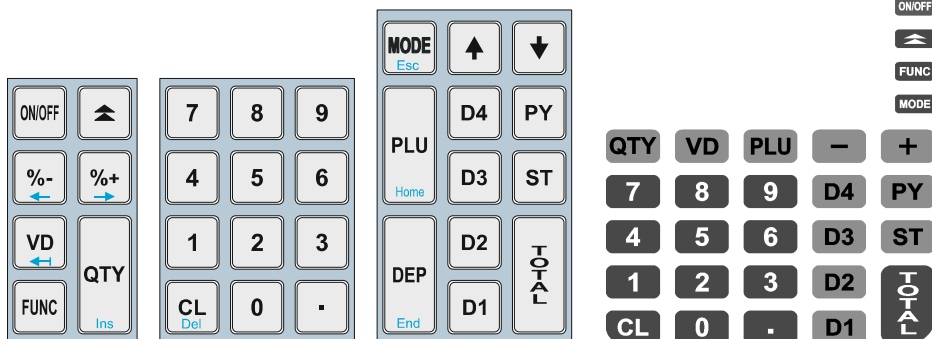
Фамилията касови апарати **TREMOL MB-KL, TREMOL SB-KL** са фискални устройства (ФУ), предназначени за регистриране на извършените продажби на билети за автобусен превоз, както и допълнителни продажби присъщи за обикновени търговски обекти. КА притежават удобна клавиатура и вградени дисплеи за оператора и клиента, което позволява ясно и правилно оценяване на въведената чрез клавиатурата информация.

Вградените в КА принтери са с "Easy Load" система за лесно зареждане на хартията. Принтера обезпечава издаването на ясни и четими документи за всяка операция (продажба, отчет, въвеждане/извеждане на суми и т.н.).

Моделът **TREMOL MB-KL** притежава графичен многоредов дисплей за оператора, докато моделът **TREMOL SB-KL** е с двуредов такъв. И двата модела разполагат и с едноредов дисплей за клиента. Според специфичната форма и размерите на КА, моделите биха могли да се определят съответно като "настолен" и като "преносим".

КА работят с Контролна Лента на Електронен Носител (**КЛЕН**), което позволява съхраняването на копията на голям брой документи, които могат да бъдат отпечатани при необходимост.

КА притежават **вграден Данъчен терминал** за осъществяване на дистанционна връзка със сървър на Националната Агенция по Приходите (НАП).

1.3.2. Клавиатура. Общ вид и описание на отделните клавиши**TREMOL MB-KL****TREMOL SB-KL**

Клавиатурата на КА се състои от няколко групи клавиши, условно разделени според функционалното им предназначение:

Клавиш за включване и изключване

Цифрови клавиши: от до включително и - служат за въвеждане на цифрова информация в КА;

Навигационни клавиши: Във всички режими има смисъл на изход и/или връщане към предходно меню, а клавишите и съответно за **TREMOL SB-KL** и за **TREMOL MB-KL**, служат за избор от списък (на спирки, на подрежими и т.н.);

Клавиши за регистриране на касови продажби: до за департаменти и за артикули;

Функционални клавиши: всички останали, реализиращи специфични операции с КА. Разяснени са подробно по-долу.

1.3.3. Дисплей (индикация)

Буквеноцифрови дисплеи за оператора и клиента, позволяващи визуално контролиране на работата с КА.

1.3.4. Принтер

Всички КА притежават вграден високоскоростен и безшумен LINE-THERMAL принтер с разделителна способност 8 точки/мм. и скорост до 60мм/секунда, отпечатващ по 38 символа на ред.

1.3.5. Оперативна памет

Неразделна част от КА, служеща за запомняне на регистрираните суми на продажбите, програмираните параметри и друга служебна информация.

1.3.6. Фискална памет

Във фискалната памет се записват всички данни съгласно изискванията на наредба Н-18 / 13.12.2006 г. на МФ. Унищожаването или промяната на тези данни е невъзможно.

Блокът фискална памет (ФП) е изпълнен във вид на модул. Производителят запечатва модула фискална памет с "пломба", гарантираща невъзможност за неоторизиран достъп.

1.3.7. Контролна лента на електронен носител

Контролната лента представлява сменяем модул енергонезависима памет, предназначен за съхранение на копията на издаваните документи от КА. Разпечатването на документи се извършва както за цялото съдържание на КЛЕН, така и по зададен диапазон (от дати, от номера отчети, или номера документи).

КА съхранява документи само в текущата инициализирана КЛЕН, като се позволява работа и с други КЛЕН от същия вид (с предходен номер или от друго у-во). В този случай е разрешено единствено отпечатване на съдържанието на КЛЕН.

Инициализираните от КА КЛЕН имат независими поредни номера, отбелязвани в дневните финансови отчети и в отчетите на ФП.

Обема на КЛЕН позволява съхранение на минимум 2 000 000 реда. При оставащи по-малко от 30 000 свободни реда в КЛЕН, в края на всеки дневен финансов отчет се отпечатва съобщение „НАБЛИЖАВА КРАЙ КЛЕН“, което е индикация, че се налага смяна на КЛЕН. При оставащи по-малко от 5 000 свободни реда в КЛЕН не се допуска започването на нов документ, който да се буферира в КЛЕН, с изключение на дневен финансов отчет с нулиране и запис във ФП. Така се гарантира отпечатването и буферизирането на всички документи, свързани с приключването на текущия ден.

1.3.8. Данъчен терминал

Данъчният терминал (ДТ) е вграден в КА. ДТ осъществява дистанционната връзка между ФУ и НАП, чрез използване на преносна мрежа на мобилен оператор, по изградена за целта на обслужваните от него ФУ VPN мрежа.

ДТ има вградена data SIM карта, чрез която получава задачи чрез SMS-и и изгражда IP връзка посредством пакетно предаване на данни в мрежата на мобилен оператор за http комуникация с НАП.

ДТ работи с времето на часовник-календара на КА.

1.4. ФУНКЦИОНАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА КА

КА поддържа следните основни регистри:

Данъчни групи	до 8
Записи във ФП	2000 за дневни отчети + 270 за специални събития
Оператори	до 20 с програмируемо име (20 символа) и парола (до 6 цифри)
Плащания	1 основно В БРОЙ (национална валута) 3 допълнителни с програмируем номер (и име) според схемата за предаване на данни към НАП 1 валутно с програмируем курс към основното (приравнява се към основното според курса)
Департаменти	40 с програмируеми: име (23 символа), цена, данъчна група, параметър за вида на цената и единична транзакция и 1 (ДЕП.00) без възможност за програмиране

Артикули	500 с програмируеми име (23 символа), цена, параметър за вида на цената, данъчна група, принадлежност към департамент, налично количество, параметър, определящ следенето на количеството и баркод (номенклатурен номер)
Автобусни линии	25 / 100 (според обема монтирана памет) линии с по 50 спирки всяка, 8 вида билети с програмирана цена за всяка комбинация между спирките

1.5. ИНТЕРФЕЙСНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

TREMOL MB-KL има възможност за включване на до 3 външни устройства едновременно (дисплей, компютър и баркод скенер).

TREMOL SB-KL има възможност за включване единствено към компютър.

1.5.1. Връзка с компютър

Поддържат се два основни режима:

Режим за програмиране и отчитане на КА. В този режим се програмират автобусните линии в КА. В същия режим се извършват и много и разнообразни отчети на данните за продажбите, които могат да се обобщават и съхраняват в компютър.

Режим ON LINE “ФИСКАЛЕН ПРИНТЕР”. В този режим регистрирането на продажбите се извършва по инициатива на компютъра.

И в двата случая КА запазва ролята си по отношение на обработката на данните, натрупването и съхранението на оборотите.

Повече информация за протоколите на обмен, както и примерни програми и драйвери е налична в уебстраницата на производителя: www.tremol.bg.

1.5.2. Работа с баркод скенер

КА поддържа работа с баркод скенер от тип RS232, позволяващ бърза продажба на стоки и/или идентификация на оператор. Стоките трябва да са етикетирани с баркод по стандартите EAN13, EAN8, UPC-A, UPC-E.

1.5.3. Работа с външен клиентски дисплей

КА поддържа управление на двуредов външен дисплей от тип RS232. Протокола на обмен се избира в режим Програмиране, подрежим 9.

1.5.4. Сейф

TREMOL MB-KL има възможност да управлява сейф за монети и банкноти. Отварянето става при всяко приключване на касов бон и при служебно въвеждане и извеждане на суми.

1.6. ЗАХРАНВАНЕ НА КА

1.6.1. Захранване от електрическата мрежа (от автомобилната инсталация)

КА се захранва от придружаващия устройството адаптер, който би могъл да бъде за включване в стандартна електрическа мрежа или за включване към автомобилната инсталация.

1.6.2. Захранване от вградените акумулатори. Зареждане на акумулаторите

КА притежава опция за работа с акумулатори, вградени в касовия апарат. Акумулаторите се монтират задължително от сервизна организация. Зарядка на акумулаторите се извършва автоматично при включване на КА в ел.мрежата и трае около 10 часа при изтощени акумулатори. При напълно заредени акумулатори КА

гарантира отпечатването на минимум 1500 бележки с по една продажба всяка и минимум 12 часа във включено състояние. За да се осигури дълъг живот на акумулаторите следвайте следните правила:

1. Зареждайте винаги акумулаторите до край;
2. Веднъж заредени, акумулаторите следва да бъдат зареждани отново едва след поне няколко часова работа;

1.7. КОНСУМАТИВИ ЗА РАБОТА НА КА И ТЯХНАТА ЗАМЯНА

КА използва термохартия с външен термочувствителен слой с широчина 57mm и диаметър Ø48mm за **TREMOL MB-KL** и Ø40mm за **TREMOL MB-KL**.

КА контролира наличието на хартиена лента, като при липса на такава и опит за печат работата му се блокира, а на дисплея се изписва **Край Хартия**

За продължаване на работата с КА е необходимо да се извършат следните действия, описани стъпка по стъпка:

■	Отваря се капака на принтера, посредством лек натиск и повдигане нагоре.
▼	Вдига се поемачия вал на принтера с дърпане на ръкохватката.
▼	Изважда се края на старата лента, както и евентуално останалата шпула. Новата лента се почиства от подлепващото фолио, след което се поставя в гнездото за хартия с термочувствителната повърхност отдолу.
▼	Свободния край на хартиената лента се издърпва, за да излезе навън от гнездото и пред поемачия вал на принтера.
▼	Поемачия вал на принтера се затваря с лек натиск в двата края.
▼	Затваря се капака на принтера, като освободения край на лентата трябва да остане между ножа за рязане на хартия и капака на принтера.
●	Натиска се клавиш  , при което КА продължава прекъснатата операция.

1.8. КАК ДА СЕ ИЗПОЛЗВА НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО

Използван е определен ред при представянето на функциите и възможностите на КА, както следва:

① *Текстът отстрани на този символ обяснява едно или друго понятие, правило или функция.*

■ *Текстът отстрани на този символ пояснява какво е необходимо да се направи, за да се реализира една или друга функция.*

Пример: Текстът отстрани обяснява какво точно е показано в примера:

Дисплей **Tremol MB -KL** **Tremol SB -KL** Клавиши. пояснения

Линия:
София - Варна
Варна - София
Градска линия
Варна - Силистра

Линия:
София - Варна

    
Пояснителен текст

1.9. ИНСТАЛИРАНЕ И ВЪВЕЖДАНЕ В ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА КА

① *Инсталирането на КА представлява програмиране на задължителните реквизити на касовия бон, параметрите на данъчните групи, както и желаните параметри на автобусните линии, операторите, артикулите, департаментите и т.н.*

① *Въвеждането в експлоатация (фискализацията) представлява процедура по активиране на фискалната памет на КА. Извършва се от представител на вписаната в паспорта на фискалното устройство сервизна фирма, с която има сключен договор за поддръжка, и в присъствието на задълженото лице.*

① *При въвеждането в експлоатация, КА автоматично изпраща данни за вписване (регистрация) към сървъра на НАП, посредством вградения данъчен терминал. Процедурата е завършена само при положителен статус на регистрацията в сървъра.*

① *Аналогично подобни данни се изпращат при промяна на регистрационните данни и при пререгистрация.*

① *В резултат КА отпечатва фискален бон, с Типа на действието, данни за ФУ и ДТ, Регистрационен номер в сървъра на НАП (FDRID), дата и час на събитието.*

Примерни бонове за въвеждане в експлоатация и промяна в регистрацията

Име на фирма – превозвач		
Адрес на фирма – превозвач		
ЕИК 123456789		
ЗДДС N	BG123456789	
Введена в експлоатация:		
31-10-2012		09:41
КЛЕН N 01		
* * * * *		
Сериен номер:	ZK123456	
Номер фискална памет:	50123456	
Регистрация в НАП:		
FDRID XXXXXXXX		
Телефонен номер:	359XXXXXXXXXX	
Номер SIM:	XXXXXXXXXXXXXXXXXX	
Мобилен оператор:	XXXXXX	
* * * * *		
00001	31-10-2012	09:41
 ФИСКАЛЕН БОН		
ZK123456		50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		

Име на фирма – превозвач		
Адрес на фирма – превозвач		
ЕИК 123456789		
ЗДДС N	BG123456789	
Променена регистрация:		
19-12-2012		19:05
* * * * *		
Сериен номер:	ZK123456	
Номер фискална памет:	50123456	
Регистрация в НАП:		
FDRID XXXXXXXX		
Телефонен номер:	359XXXXXXXXXX	
Номер SIM:	XXXXXXXXXXXXXXXXXX	
Мобилен оператор:	XXXXXX	
* * * * *		
00181	19-12-2012	19:05
 ФИСКАЛЕН БОН		
ZK123456		50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		

1.10. ВИДОВЕ ДОКУМЕНТИ ИЗДАВАНИ ОТ КА

① *Всички издавани от КА документи (бонове) имат заглавна част, съдържаща данни за задълженото лице и обекта, и крайна част, съдържаща рекламен ред, поредния номер на бона, датата и часа на издаването му, типа (фискален, нефискален или служебен), както и индивидуалните номера на КА и на ФП.*

① *До момента на въвеждане в експлоатация, всички документи издавани от КА имат надпис "НЕФИСКАЛЕН БОН". Информацията за оборота се запомня само в оперативната памет на апарата.*

① *След въвеждане в експлоатация, клиентските касови бонове, дневните финансови отчети с нулиране и запис във фискалната памет и отчетите на фискалната памет имат надпис (фискално лого)  **ФИСКАЛЕН БОН**.*

Информацията за оборота се записва във фискалната памет на апарата. Всички останали документи, издавани от КА имат надпис **“СЛУЖЕБЕН БОН”**.

① След въвеждане в експлоатация в Контролна Лента на Електронен Носител (КЛЕН) се съхранява пълното съдържание (без графичното и фискалното лого) на всеки отпечатан документ по реда на неговото издаване, с изключение на отчетите на фискалната памет и разпечатките на КЛЕН.

① При създаването (отпечатването) на всеки документ, чрез използване на стандартен SHA-1 алгоритъм, се генерира автоматично специално контролно число. Това число се записва и отпечатва в края на бона на два реда с по 20 символа.

① Освен информация, оформена в документи (бонове), КА отпечатва и друга (служебна) информация в режим “Програмиране” и при автодиагностика. Тази информация не е оформена в горепосочения формат (няма заглавни и рекламни редове, пореден номер и т.н.).

① В настоящата инструкция ще бъдат разгледани примери при въведен в експлоатация КА, т.е. надписите на боновете ще бъдат  ФИСКАЛЕН БОН и **“СЛУЖЕБЕН БОН”**.

① Внимание!!! В търговските обекти (по смисъла на Наредба Н-18 на МФ) е разрешено използването само на въведени в експлоатация фискални устройства.

1.11. ДОСТЪП ДО РЕЖИМИТЕ НА РАБОТА НА КА

① Прехода между режимите на работа с КА се осъществява чрез навигационните клавиши.

① Входа в съответния режим става след избор на режима и въвеждане на правилната парола от клавиатурата.

① Паролите могат да бъдат променени в режим “Програмиране”. При забравена парола за режим “Програмиране” се обърнете към сервизната организация.

 Режимите на работа и паролите по подразбиране са:

Режим	Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Парола
“Текущо време”	12 ноември 2012 Понеделник 15:30:18		12-11-2012 ПОН 15:30:18	няма
“Продажби” регистрация на продажби и др.		Продажби: -----	 	
“Автобусни линии”	Продажби ----- Авт. линии ----- Отчети Z ----- Отчети X ----- Програмиране -----	Автобусни линии -----	    	
“Отчети Z” отчети с нулиране		Отчети Z: -----	    	
“Отчети X” отчети без нулиране		Отчети X: -----	    	
“Програмиране” програмиране на КА	Забележка! изборния режим е в негатив	Програм: -----	    	

2. ПРОГРАМИРАНЕ НА КА

2.1. СМИСЪЛ НА ПРОГРАМИРАНЕТО. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

① Програмирането на КА представлява настройване на касовия апарат чрез задаване на стойности и параметри, така че работата с него да съответства на конкретното работно място и желанията на потребителя. Обособено е в самостоятелен режим "Програмиране".

Пример: вход в режим "Програмиране":

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
		Избор на режим Въвеждане на парола	

2.1.1. Подрежими на програмиране

① За удобство програмирането е разделено на девет основни подрежима,:

- 1 програмиране на общи за КА параметри и величини;
- 2 програмиране на плащания;
- 3 програмиране на данъчни групи;
- 4 програмиране на департаменти;
- 5 програмиране на артикули;
- 6 програмиране на оператори;
- 7 комуникации в режим на програмиране и отчитане;
- 8 тестове на КА, пароли за достъп, допълнителни настройки.
- 9 настройка на комуникационни параметри.

Избора на подрежим става чрез натискане на съответния цифров клавиш или чрез достигане на подрежима с навигационните клавиши и потвърждаване с

Пример: Избор на режим общи параметри:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
		Избор чрез навигационни клавиши Избор с цифров клавиш	

2.1.2. Функционални клавиши

Във всички подрежими на програмиране клавиш отпечатва помощна информация и/или информация за програмираните параметри.

- Във всички подрежими на програмиране клавиш  има смисъл на отказване на започната операция и връщане към предходно меню.
- Навигационните клавиши   или   служат за преход към следваща позиция (плащане, данъчна група, департамент, артикул, оператор и т.н.).
- Останалите функционални клавиши са дефинирани за всеки подрежим поотделно. Общо правило е, че въвеждането на цифрова стойност и натискането на даден функционален клавиш програмира съответната величина, а натискането на клавиша без да е въведена цифрова стойност визуализира стойността на съответната величина.

2.1.3. Програмиране на цифрови стойности

- Въвеждането на цифрови стойности се извършва посредством цифровите клавиши от  до  вкл.  и  и натискането на съответния функционален клавиш.

2.1.4. Програмиране на параметри

- Програмирането на параметри става чрез набирането на номера на параметъра и натискането на  или чрез друг специално указан клавиш. Промяната на параметъра става с повторното натискане на клавиша.

2.1.5. Програмиране на символи (имена)

- Програмирането на имена се извършва в специален подрежим, влизането в който става с функционален клавиш (най-често  или друг специално указан). Въвеждането на символите може да се извърши по два начина – стандартна кодова таблица или чрез GSM клавиатура. Начина на въвеждане на текста се определя от параметър 31.

2.1.5.1. Програмиране на имена чрез кодова таблица

- Въвеждат се кодове на символите, съгласно таблицата на съответствие. Използват се цифровите клавиши и клавишите за буквите от **A** до **F** (виж таблица на клавишите). За улеснение са предвидени и допълнителни “редакторски” клавиши. След въвеждането на валиден код на символ, курсора се премества на следващия вдясно. Въвеждането завършва с натискането на клавиш . При положение, че текста трябва да се измести надясно, задължително се въвеждат необходимия брой празни символи (код 20), предхождащи самия текст. Празните символи отлясно на текста не е необходимо да се въвеждат. Символът “^” (код 5E), определя следващия въведен, като двойно широк. Тези символи се отпечатват двойно широки, но се визуализират на дисплея по начина, по който са въведени.
- При програмиране на редовете от оформлението на бона има предвидена възможност за центриране на въведения текст. След приключване на въвеждането има запитване дали въведения текст да се центрира. Потвърждава се с клавиш , а при отказ се натиска кой да е клавиш.

Таблица на клавишите в режим програмиране на имена чрез кодова таблица

Функция	клавиш	
	TREMOL MB-KL	TREMOL SB-KL
букви съответно: A B C D E F	     	
Преместване курсора вляво и вдясно ← →	 	 
Вмъкване и изтриване на символ Insert Delete	 	
Позициониране на курсора в левия и десния край Home End	 	 
Изтриване на предишен символ ← 		-
Потвърждаване на въведения текст Enter		

Таблица на съответствието между символите и тяхните кодове

БУКВИ Латиница	БУКВИ Кирилица	ЦИФРИ И СИМВОЛИ
A = 41 B = 42 C = 43 D = 44 E = 45 F = 46 G = 47 H = 48 I = 49 J = 4A K = 4B L = 4C M = 4D N = 4E O = 4F P = 50 Q = 51 R = 52 S = 53 T = 54 U = 55 V = 56 W = 57 X = 58 Y = 59 Z = 5A	a = 61 b = 62 c = 63 d = 64 e = 65 f = 66 g = 67 h = 68 i = 69 j = 6A k = 6B l = 6C m = 6D n = 6E o = 6F p = 70 q = 71 r = 72 s = 73 t = 74 u = 75 v = 76 w = 77 x = 78 y = 79 z = 7A	A = 80 a = A0 Б = 81 б = A1 В = 82 в = A2 Г = 83 г = A3 Д = 84 д = A4 Е = 85 е = A5 Ж = 86 ж = A6 Н = 88 н = A8 И = 88 и = A8 Й = 89 й = A9 К = 8A к = AA Л = 8B л = AB М = 8C м = AC Н = 8D н = AD О = 8E о = AE П = 8F п = AF Р = 90 р = B0 С = 91 с = B1 Т = 92 т = B2 У = 93 у = B3 Ф = 94 ф = B4 Х = 95 х = B5 Ц = 96 ц = B6 Ч = 97 ч = B7 Ш = 98 ш = B8 Щ = 99 щ = B9 Ъ = 9A ъ = BA Ы = 9B ы = BB Ь = 9C ь = BC Э = 9D э = BD Ю = 9E ю = BE Я = 9F я = BF
		SP= 20 @ = 40 ! = 21 [= 5B " = 22 \ = 5C # = 23] = 5D \$ = 24 ^ = 5E % = 25 _ = 5F & = 26 ' = 27 ` = 60 (= 28) = 29 : = 2A { = 7B + = 2B = 7C , = 2C } = 7D - = 2D ~ = 7E . = 2E . = 7F / = 2F
		0 = 30 1 = 31 2 = 32 3 = 33 4 = 34 5 = 35 6 = 36 7 = 37 8 = 38 9 = 39 : = 3A ; = 3B < = 3C = = 3D > = 3E ? = 3F

2.1.5.2. Програмиране на имена чрез GSM клавиатура

- Този режим на въвеждане на символи е разработен по подобие на клавиатура на мобилен телефон.
- За да се използва е необходимо предварително да бъде разрешен чрез установяването на параметър 31=ДА.
- Всеки клавиш от цифровата клавиатура съответства на няколко знака, които се избират с многократно натискане на съответния клавиш.
- Дефинирани са клавиши за превключване между главни и малки букви, както и между кирилица и латиница. На дисплея вдясно се изписват индикатори за режимите, както и при натискане на клавиш - кои символи съответстват на него.
- Клавишите за позициониране и придвижване на курсора са запазени.

Функционални клавиши при програмиране на имена чрез GSM клавиатура

	Превключване между малки букви, главни букви и цифри Индикатори: абв, Абв, АБВ, abc, Abc, ABC, 123
	Препинателни знаци: . , ? ! ' " # \$ % & @
	Превключване между кирилица и латиница Индикатори: CYR, LAT

Символна GSM клавиатура

АБВ7 7 ABC7	ГДЕ8 8 DEF8	ЖЗИ9 9 GHI9
ЙКЛ4 4 JKL4	МНО5 5 MNO5	ПРС6 6 PQRS6
ТУФ1 1 TUV1	ХЦЧ2 2 WXYZ2	ШЩЪЗ 3 3
CL	ЬЮЯ0 0	.

2.2. ПРОГРАМИРАНЕ НА ОБЩИ ЗА КА ПАРАМЕТРИ И ВЕЛИЧИНИ [ПОДРЕЖИМ 1]**2.2.1. Общи параметри на КА**

Функционални клавиши

клавиш	Функция число клавиш / клавиш	Обхват ст-ст по подразбиране
	Показва / променя стойността (потвърждава промяната) на системен параметър с избран номер	Променлива НЕ или ДА <u>според следващата таблица</u>
	Задава / показва номер касово място	Стойност от <u>0001</u> до 9999
	Отпечатва общите за КА величини: номер касово място; индивидуални номера на КА и фискалната му памет; текст и ЕИК по Булстат; процентната надбавка; процентна отстъпка; диапазон от номера за билети, теглови баркод, операторски баркод	
	Избор ред за оформление на бона (вход в режим програмиране на име)	Ред 0 – ТРЕМОЛ ООД : (20 символа за рекламен текст на външния дисплей) Редове от 1 до 8 за оформление на бона: 38 символа Ред 1: <u>Име на фирма - превозвач</u> Ред 2: <u>Адрес на фирма - превозвач</u> Ред 3 до 7 – <u>празни</u> * Ред 8 – <u>празен</u> * - отпечатва се в края на бона *(отпечатват се само ако не са празни)
	Задава / показва процент отстъпка / надбавка	Стойност от <u>0.00</u> до 99,99
	Задава / показва начални цифри за теглови баркод	Стойност 28
	Задава / показва начални цифри за операторски баркод	Стойност 27
	Текст предхождащ 13-те символа за ЕИК по Булстат (вход в режим програмиране на име)	До 8 символа – <u>ЕИК</u>
	Височина на шрифта за отпечатване на КЛЕН	Число: 1 или 2 съответно за височина 1/2 или 2/2 спрямо нормалната
	Вход в меню за програмиране на диапазон от номера за билети (изписва текущия номер на билет)	двойка числа от по 10 цифри: от 0000000001 до 9999999999 по подразбиране от 1 до 0 (не е определен валиден диапазон)
	Отпечатва системните параметри и помощна информация при първо натискане	Според следващата таблица

2.2.2. Системни параметри на КА

① Чрез системните параметри е възможно конфигурирането на КА според специфичните нужди на обекта и конкретното работно място. Всички възможни системни параметри са описани в таблицата:

Номер (изглед на дисплея)	Пояснение за параметъра	Стойност подразбиране
01 Касов бон	Определяне възможността КА да издава нормални бонове за продажби на стоки и услуги	НЕ само билети
02 Втор. бон	Издаване на вторични бонове - разпечатват се веднага след клиентския бон с натискане на кой да е клавиш, като продажбите са обединени според принадлежността към департамента.	НЕ не се издават
03 Рекл. лого	Печат на рекламен знак преди бона . Представява файл във формат BMP с размери 384 x 80B&W.	ДА отпечатва се
04 Подр. бон	Вид на отпечатване на продажбите в бона Единият начин е съкратен - информацията за количество и единична цена се обединява на един ред, а ако количеството е единично не се изписва. Вторият начин е подробен - информацията за име, количество, единична цена и сума се разпечатва на отделни редове.	НЕ съкратен вариант
05 Дробни	Работа с цели или дробни числа. Внимание!!! с промяната автоматично се преобразуват всички програмирани цени (например цена 10,00 става 1000 и обратно). Изисква потвърждение.	ДА дробни числа от вида 0,00
06 Задълж.сума	Задължително въвеждане на сума преди плащане без значение при продажба на билети	НЕ не се изисква
07 Забр. войд	Забрана на корекции на продажби в бона	НЕ разрешени са
09 ДДС в бон	Разпечатване на ДДС в бона Разпечатване данъчните отчисления и нето ДДС в бона	НЕ не се разпечатва
11 Фиск. пр.	Режим“Фискален принтер” Определя режима продажби на КА под управление на компютър	НЕ
12 Макс. места	Задава глобална работа с Брой места = 100 като не се изисква въвеждане на брой места при избор на линия.	НЕ задава се брой места
13 Валута	Работа с валута	НЕ
15 Забр.Св.Ц	Забрана за работа със свободно въведени цени на артикул	НЕ разрешени
16 Забр. +/-	Забрана извършването на отстъпки/надбавки	НЕ разрешени
17 Забр. деп.	Забрана продажби от департаменти. клавишите за департаменти се използват за продажба на артикул със съответния номер.	НЕ разрешени
18 Б.разписка	Определя издаване на багажни разписки след издаването на билет	НЕ не се издават
19 Дубл.б.р	Определя отпечатване на дубликат на багажна разписка .	НЕ не се издават
20 PY 1-3	Функция на клавиш  определя работа като подменю за допълнително плащане 1,2 или 3	НЕ директно плащане 1
21 D4 04-40	Функция на клавиш  определя работа като подменю за продажба от департаменти 04 до 40	НЕ директна продажба в департамента

22 Авт. час.	Автоматично сверяване за зимно и лятно време	ДА
22 Авт. час.	Автоматично сверяване за зимно и лятно време	ДА
23 Авт. дубл.	Автоматично отпечатване на дубликат на билет когато билета е с име на пътник и отстъпка	НЕ
25 Оп. в отч	Автоматично отпечатване на отчет по оператори заедно с дневния отчет	НЕ
26 Авт. изход	Автоматично освобождаване на КА за друг оператор след приключване на бон, КА излиза в режим очакване на парола	НЕ
27 Номенкл.	Забрана на проверка на контролна сума при въвеждане на баркод. Позволява използването на баркода на артикула, като номенклатурен номер, без ограничение за дължина и формат	НЕ контр. сума се проверява
28 Баркод	Печат на баркод в края на бона. Определя да печата или не след фискалния бон баркод, с № на бона и дата на издаването му.	НЕ Не се печата БК в края на бона
29 ФП с клав.	Режим Фискален принтер с разрешена продажба на стоки от клавиатурата.	НЕ
30 Дубликат	Определя отпечатване на дубликат на бона	НЕ Не разпечатва дубликат
31 GSM клав.	Определя начина на въвеждане на имена: с кодова таблица или GSM клавиатура	НЕ Кодова таблица
32 Потв. билет	Определя работа с потвърждение при продажба на билет Ако параметъра е НЕ билета се издава директно след избора му В БРОЙ и без ресто.	ДА изисква се потвърждение

① **Внимание!!! Системен параметър П05 (формат на числата)** представлява важна фискална характеристика на КА. При промяна, стойността му се записва във ФП на КА, заедно със следващия дневен отчет. Препрограмирайте само при необходимост!

2.3. ПРОГРАМИРАНЕ НА ПЛАЩАНИЯ ИМЕ И КУРС НА ВАЛУТА [ПОДРЕЖИМ 2]

① КА позволява работа с пет вида плащания със следните характеристики:

- **основно 0** – отговарящо на клавиш  (отпечатва се винаги **В БРОЙ**), а се визуализира на дисплея с програмираното име (по подразбиране - име на национална валута);
- **допълнителни 1, 2 и 3** (с избираем номер - име /програмируемо име/ според схемата за предаване към НАП и възможност за забрана за ползване);
- **валутно** (с програмируемо име и курс към основното плащане и достъпно само при системен параметър 13 ВАЛУТА = ДА).

Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват ст-ст по подразбиране
	Отпечатва програмираните параметри на плащания и помощна информация при първо натискане	
 	Преход между позиции	Плащане от номер 0 до 3 и след това валутно плащане

	Показва / променя номера според схемата за предаване към НАП.	1 – <u>КАРТА</u> (Номер 7 от схема) 2 – <u>ЧЕК</u> (Номер 1 от схема) 3 – <u>ТАЛОН</u> (Номер 2 от схема)
 	Отпечатва справка за възможните номера - имена според схема за предаване към НАП за допълнителните плащания	
	вход в режим програмиране на име на текущо плащане (само за основното, валутното или ако е избран номер от схема НАП 9 или 10)	До 6 символа основно – <u>ЛЕВА</u> валутно – <u>EURO</u> от схема 9 – <u>Рез.1</u> от схема 10 – <u>Рез.2</u>
	Показва / променя вида за ресто на допълнителните плащания.	0- с изчисляване на ресто; 1- Безрестово; 2- Ограничено ≤ на сумата на сметката
 	Отпечатва справка за възможните видове ресто за допълнителните плащания	
	Разрешава / забранява текущото допълнително плащане	НЕ за забрана или <u>ДА</u> за <u>разрешение</u>
	Задава курс при избрано валутно плащане	Число от 0.000 до 999.99999 По подразбиране <u>1.95583</u>

2.4. ПРОГРАМИРАНЕ НА ДАНЪЧНИ ГРУПИ [ПОДРЕЖИМ 3]

① *КА работи с осем данъчни групи за ДДС (А, Б, В, Г, Д, Е, Ж и З) с програмируеми стойности на данъчните ставки (коефициенти). При регистриране на продажба, оборота се натрупва към една от данъчните групи, според принадлежността на дадения артикул или департамент. Данъчните групи Д, Е, Ж и З могат да бъдат забранени за използване (състояние по подразбиране).*

Функционални клавиши:

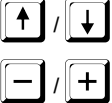
клавиш	Функция / Величина	Обхват <u>ст-ст по подразбиране</u>
	Отпечатва стойностите на данъчните ставки и помощна информация при първо натискане	
 /   / 	Преход между позиции	От група А до З
	Задаване на данъчна ставка на текущата данъчна група	Число от 0,00 до 99,99 (в %) А = <u>0.00</u> Б = <u>20.00</u> В = <u>20.00</u> Г = <u>9.00</u> Д = <u>***</u> Е = <u>***</u> Ж = <u>***</u> З = <u>***</u>
	Забранява използването на текущата данъчна група (само групи Д, Е, Ж и З)	Забранената данъчна група се визуализира и отпечатва като <u>**.**%0</u>

① **Внимание!!!** Стойностите на данъчните ставки са регламентирани със закон. Променените стойности се записват във ФП на КА, заедно със следващия дневен отчет. *Препрограмирайте само при необходимост!*

2.5. ПРОГРАМИРАНЕ НА ДЕПАРТАМЕНТИ [ПОДРЕЖИМ 4]

① *Департаментите се използват за разделяне на оборота по общ признак. В режим “Продажби” е възможно регистриране на директни продажби от департамент с програмирана или свободна цена.*

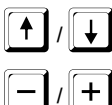
Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват <u>ст-ст</u> по подразбиране
	Отпечатва информация за текущия департамент- и помощна информация при първо натискане	
	Преход между позиции	От номер 1 до 40
	Задава / показва текущ номер департамент	1 до 40
	Вход в режим програмиране на име на текущия департамент	До 23 символа По подразбиране: <u>Департамент XX</u>
	Задава / показва цена на текущия департамент	<u>0.00</u> до 999999.99
	Задава / показва данъчна група на текущия департамент	Число от 1 до 8, съответно за А, <u>Б</u> , В, Г, Д, Е, Ж или З
	Забрана за директна продажба на текущия департамент (няма определена данъчна група). За да се разреши отново, е достатъчно да се програмира принадлежност към разрешена данъчна група.	
	Показва / променя стойността на параметър единична транзакция (при първа продажба в бон автоматично приключване в брой)	Величина <u>НЕ</u> или ДА
	Показва / променя стойността на параметър вид на цената , с която може да се извършва продажба	0- Забранена свободна цена; 1- Разрешена свободна цена; 2- Лимит за свободната цена
	Отпечатва информация за параметъра на свободна цена	

2.6. ПРОГРАМИРАНЕ НА АРТИКУЛИ [ПОДРЕЖИМ 5]

① *Артикулите се използват за лесно регистриране на продажби на стоки или услуги по зададен номер или баркод (номенклатурен номер) с програмирана или въведена цена. Артикулите могат да бъдат групирани по принадлежност към департамент.*

Функционални клавиши:

клавиш	Функция / Величина	Обхват <u>ст-ст</u> по подразбиране
	Отпечатва информация за текущия артикул и помощна информация при първо натискане	
	Преход между позиции	От номер 1 до 500
	Задава / показва текущ номер артикул	1 до 500
	Вход в режим програмиране на име на текущия артикул	До 23 символа По подразбиране: <u>Арт. xxxxx</u>

	Задава / показва цена на текущия артикул	0.00 до 999999.99
	Показва / променя стойността на параметър вид на цената , с която може да се извършва продажба	0- Забранена свободна цена; 1- Разрешена свободна цена; 2- Лимит за свободната цена
	Отпечатва информация за параметъра на свободна цена	
	Задава / показва данъчна група на текущия артикул	Число от 1 до 8, съответно за А, Б, В, Г, Д, Е, Ж или З
	Забрана за продажба на текущия артикул (няма определена данъчна група). За да се разреши отново, е достатъчно да се програмира принадлежност към разрешена данъчна група.	
	Задава / показва номер на департамента , към който принадлежи артикула	0 до 40 (За ДЕП.00 не се отпечатват вторични бонове)
	Вход в меню за програмиране на баркод или номенклатурен номер на артикула;	8, 12 или 13 цифри баркод от типа: EAN8 EAN13, UPC-E или UPC-A;
	Потвърждението става с клавиш 	Ако параметър 27 НОМ.НОМЕР =ДА без ограничение в броя на цифрите и формата - до 13 цифри
	Изтрива баркода на текущия артикул	

2.6.1. Програмиране на баркод за артикул посредством скенер

 Избира се текущ артикул. Включения към КА и подготвен за работа скенер, се насочва към баркода на стоката. При вярно изчетен баркод се издава кратък звуков сигнал, а стойността на баркода се разпечатва. КА не допуска еднакви баркодове за различни артикули.

2.7. ПРОГРАМИРАНЕ НА ОПЕРАТОРИ. [ПОДРЕЖИМ 6]

① КА позволява работа на до 20 оператора. По подразбиране КА работи с един оператор с парола "0". Ако е необходим по-голям брой оператори, то първо трябва да бъде зададен техния брой, а след това и имената и паролите им за достъп.

Функционални клавиши:

клавиш	Функция	Обхват <u>ст-ст по подразбиране</u>
	Отпечатва имената на програмираните оператори и помощна информация при първо натискане	
	Задаване на брой на операторите	Число от 1 до 20
 	Преход между позиции	От номер 1 до 20
	Програмиране на име на оператор	До 20 символа по подразбиране: <u>Оператор xx</u>

	Вход в режим на въвеждане на парола на текущия оператор	До 6 цифри (ако цифрите са по-малко от 6, въвеждането завършва с ) по подразбиране за оператор 1: парола:  
---	--	--

2.8. РАБОТА С КОМПЮТЪР В РЕЖИМ НА ПРОГРАМИРАНЕ И ОТЧИТАНЕ [ПОДРЕЖИМ 7]

① В този режим КА очаква команди по интерфейс.

2.9. ТЕСТОВЕ НА КА. ПАРОЛИ ЗА ДОСТЪП. ДОПЪЛНИТЕЛНИ НАСТРОЙКИ [ПОДРЕЖИМ 8]

① В този подрежим е възможно да бъдат проверени функционално отделните модули на КА.

① В този подрежим могат да бъдат направени допълнителни настройки на КА-плътност на печат, контраст на дисплеите и др.

① В този подрежим могат да бъдат променени пароли за достъп до режимите за отчитане и програмиране. Паролите са със задължителна дължина 5 цифри.

① В този режим могат да бъдат възстановени производствените настройки на КА.

① С натискането на съответния клавиш се извършват следните действия:

клавиш	Действие	Описание, особености
	Отпечатва помощна информация	
	тест на серийния интерфейс 1 (компютър)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	тест на серийния интерфейс 2 (външен дисплей)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	тест на серийния интерфейс 3 (баркод четец)	проверява връзка м/у приемаща и предаваща линия
	Тест на КЛЕН	чете и проверява контролните числа в КЛЕН
	Тест на данъчния терминал	проверява изправността на вградения GPRS модул
	Тест на нивото на сигнала от МО	Чете и визуализира нивото на сигнала към избрания мобилен оператор
	Избор на лого	0 или 1 Стойност по подразбиране - 0
	Задава / показва време за автоматично изключване на КА при липса на активни действия	Стойност OFF, 01, 02, 05 или 10 минути OFF - не се изключва автоматично
	тест на сейф	предизвиква отваряне на чекмедже
	Възстановяване на всички параметри по подразбиране	Само при нулеви отчети. Парола:      и 

	тест на клавиатурата изписва се кода на всеки натиснат клавиш	изхода от теста става чрез изключване на КА или с четирикратно натискане на клавиш 
	Измерване нивото на захранващото напрежение външно или на вградените акумулатори	Измерва се напрежението на активния захранващ източник в момента на теста
	тест на енергонезависимата памет	проверява и отпечатва типа на монтирания EEPROM (512 или 1024)
	Плътност на печата	Число от <u>1</u> до 3, като 3 е най-тъмно
	Контраст на дисплея	Стойност от 01 до 10 по подразбиране <u>05</u>
	Възстановяване на паролите по подразбиране	Възстановяват се само паролите за режимите (без операторските)
	Тест на индикаторите	изписва последователно всички възможни символи на индикаторите
	Тест на фискалната памет	чете и проверява контролните числа във ФП; отпечатва броя оставащи записи във ФП
	Тест на програмната памет	проверява и отпечатва версията на програмното осигуряване на КА
	Тест на принтера	отпечатва кодовата таблица на символите
   	Парола за режим Автобусни линии	Следва въвеждане на 5 цифри По подразбиране <u>00000</u>
 	Парола за режим Програмиране	Следва въвеждане на 5 цифри По подразбиране <u>33333</u>
 	Парола за режим Отчети Z	Следва въвеждане на 5 цифри По подразбиране <u>11111</u>
	Парола за режим Отчети X	Следва въвеждане на 5 цифри По подразбиране <u>22222</u>

① **Внимание!!!** Операцията по възстановяване на всички параметри по подразбиране е необратима. Всички програмирани настройки, имена и стойности ще бъдат загубени!

2.10. НАСТРОЙКА НА КОМУНИКАЦИОННИ ПАРАМЕТРИ [ПОДРЕЖИМ 9]

 КА може да работи с различни периферни устройства. В КА са заложили определени настройки, които са необходими за коректната работа с тях. В този подрежим се избират:

-  скоростта на комуникация;
-  избор на комуникационен протокол на външен дисплей;
-  настройка на вграденния BlueTooth модул (опция);

2.10.1. Скорост на комуникация

① КА комуникира с персонален компютър по някои от следните варианти на сериен порт (RS232 Comm port, USB to Serial Comm Port, Bluetooth Comm Port). Скоростта на обмен е една от следните: 9600, 19200, 38400, 57600, 115200 bps.

☐ По подразбиране стойността е 9600, а промяната става с натискането на клавиши   (  за **Tremol SB-KL**). При достигане на желаната скорост, тя автоматично се инициализира и при изход от режима се запазва.

2.10.2. Протокол на външен дисплей

① В подрежим  се задава протокол за комуникация на КА с външен дисплей. Осъществява се аналогично на избора на комуникационна скорост.

2.10.3. Настройка на Bluetooth модула

☐ С натискане на съответните клавиши са достъпни следните функции:



включване/изключване на Bluetooth комуникация;



програмиране на име на устройството;



програмиране парола за достъп до устройството;



включване / изключване на паролата за достъп до устройството;



възстановяване на фабричните настройки на Bluetooth модула.

2.12. СВЕРЯВАНЕ НА ДАТА И ЧАС

① Свръяване на дата и час се допуска само при нулиран дневен финансов отчет.

① Не може да бъде сверена дата по-ранна от тази на последния записан блок във ФП.

① При опит за свръяване на дата, по-голяма от текущата с един ден се изисква потвърждение чрез повторно въвеждане.

☐ Чрез навигационните клавиши се избира подрежим "свръяване дата".

Въвежда се датата във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с . Въвеждат се само последните две цифри от годината. При коректно въведена дата се преминава към въвеждане на час. Часа се въвежда във формат ЧЧ-ММ и се потвърждава с . Новите дата и час се отпечатват.

① Свръяването на датата и часа е съпроводено с отпечатването на служебен бон, който се записва в КЛЕН.

3. КОНЦЕПЦИЯ НА КА ЗА ПРОДАЖБА НА БИЛЕТИ. ПРИЛОЖЕН СОФТУЕР

3.1. КОНЦЕПЦИЯ НА ПРОДАЖБИТЕ НА БИЛЕТИ С КА

① Организацията на работа на КА включва програмирането на 100 автобусни линии с дефиниран маршрут с до 50 спирки и възможност за разписание (времево отстояние след първа спирка и дефинирани часове на тръгване).

① За всяка автобусна линия могат да бъдат дефинирани до 8 типа билет, като за всеки тип се определят следните характерни особености :

- билета е с автоматично определяне на номер място на пътника.
- билета е с отстъпка/надбавка, задавана в момента на продажба на билета.
- билета е с час и дата на тръгване, равни на текущите (без значение в случай, че е зададено разписание за линията).
- билета е с отпечатване на наименованието на типа.
- билета е предплатен с друг платежен документ. В този случай при издаването на билета от КА се изисква и задаване на номер документ, с който е платен билета (абонаментна карта или друг "отворен" билет). КА издава "служебен бон", без цена, но с място на пътника, маршрут и т.н.
- билета се издава срещу талон (безкасово плащане). В този случай при издаването на билета от КА се изисква и задаване на номер талон, както и превозна цена. Издава се "фискален бон".
- билета изисква въвеждане на име на пътник (предвижда място за ръчно дописване на име на пътника).
- Стойност на процентна отстъпка/надбавка. При зададена такава тя се начислява автоматично при продажба на билет.
- Данъчна група за типа билет.

① За всяка комбинация от начална и крайна спирка по автобусната линия, се задават превозни цени според типа билет.

3.2. ПРИЛОЖЕН СОФТУЕР ЗА ОРГАНИЗАЦИЯ НА КА

① За задаване на организацията на КА за продажба на билети е предвиден специализиран безплатен софтуер наличен в уеб-страницата на производителя www.tremol.bg

① След инсталирането се създават две изпълними приложения:

① Приложение **"ФУБУС"** изпълняващо следните основни функции:

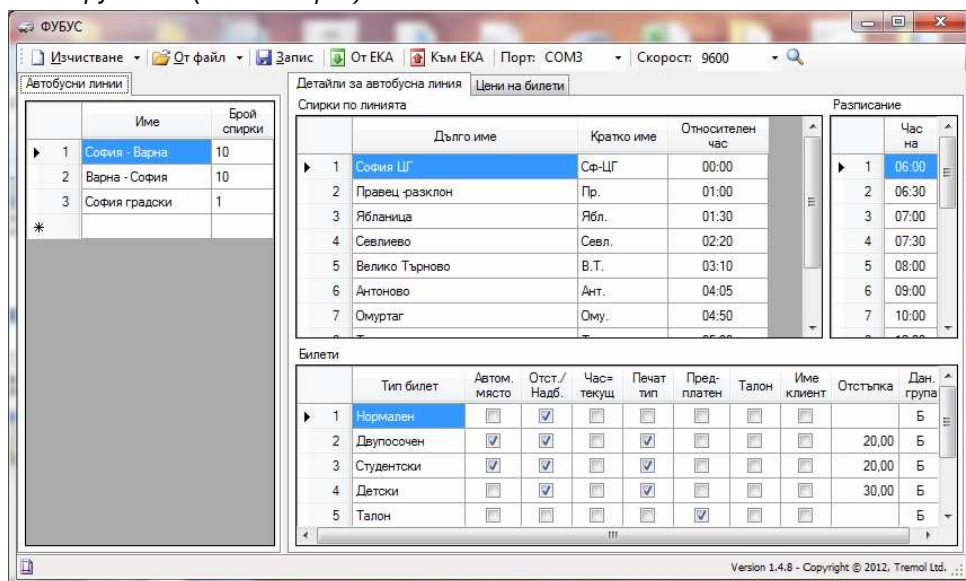
- Създаване на автобусна линия;
- Дефиниране на спирки за автобусна линия;
- Задаване на разписание за автобусна линия;
- Дефиниране на типове билети за автобусната линия;
- Задаване на превозни цени за маршрути по автобусната линия;
- Архивиране и четене от файл на данни за автобусни линии;
- Програмиране на данни за автобусна линия (линии) в КА;
- Четене от КА на данни за програмирани автобусни линии;
- Изтриване на данни за автобусни линии от паметта на КА.

① Приложение **"Фубус ЛИНИЯ"** изпълнява следните допълнителни функции:

- Четене и задаване на текуща (обслужвана в момента) автобусна линия в КА;
- Четене и задаване на заети места за текущата линия;

3.2.1. Общ изглед на приложението “ФУБУС”. Създаване на автобусна линия

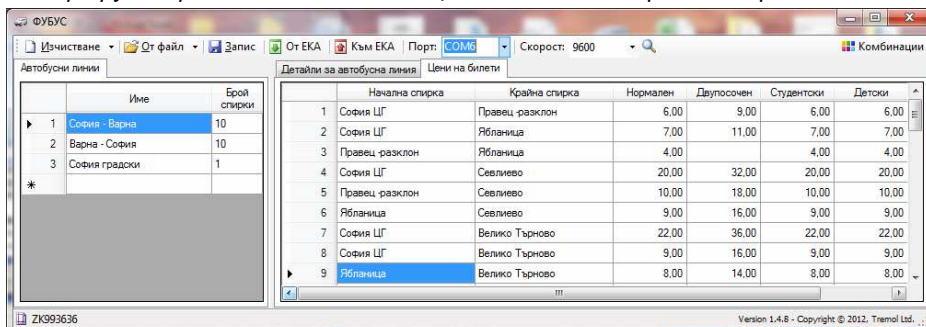
① Приложението представлява един основен екран разделен условно на лента с инструменти (команден ред) и полета с табове.



- В таб „Автобусни линии“ се въвеждат име и брой спирки за всяка автобусна линия. Имената на линиите се визуализират в КА след програмиране.
- В таб „Детайли за автобусна линия“ се дефинират спирки с дълго и кратко наименование, като броят спирки е дефиниран (и ограничен) според зададения за всяка автобусна линия. Краткото име се използва при разпечатване на карта на местата от КА.
- В полето “Относителен час” за всяка спирка се дефинира времево отстояние след началната спирка за линията.
- В таб “Разписание” се дефинират часовете на тръгване от начална спирка.
- В таб „Билети“ се създават типове билети, които могат да са различни за всяка автобусна линия.

3.2.1.1. Задаване на цени на билети за автобусна линия

- В таб “Цени на билети” се избират маршрути за избраната линия. Маршрута представлява комбинация от начална и крайна спирка.



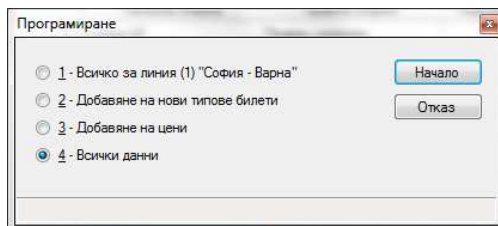
- При натискане на бутон „Комбинации”  се генерират всички възможни комбинации между спирки за съответната линия.
- За всеки маршрут може да се програмират цени според типа билети за дадената автобусна линия.
- Възможно е изтриването на маршрут в случаите на непълна комбинация. Това става чрез позициониране на маркера върху съответния ред и натискане на клавиш „Delete”

3.2.1.2. Архивиране и зареждане на автобусни линии

- При натискане на бутон „Запис” от лентата с инструментите се отваря прозорец, указващ къде и под какво име да бъде записан (архивиран) файла в .bst формат.
- Архивират се всички автобусни линии, дефинирани в текущата сесия на работа със софтуера.
- Така записаният файл може да се използва в последствие, след като бъде зареден чрез бутон „От файл”.

3.2.1.3. Програмиране на автобусни линии в КА

- ① Програмирането представлява трансфер в паметта на КА на данни от текущата сесия.
- ① КА трябва да е свързан с компютъра и да е в режим “ - Line – ” или в режим “Автобусни линии”.
- ① В командния ред трябва да бъдат избрани коректните “Порт:” и “Скорост” (комуникационен порт и скорост на комуникация).
- Натиска се бутон „Към ЕКА”, след което се отваря помощен прозорец със следните опции за програмиране:
 - **Всичко за линия XXXXXX** – Програмират се всички данни за избраната линия
 - **Добавяне на нови типове билети** – програмират се само новите (различни от текущо програмираните) типове билети
 - **Добавяне на цени** – програмират се само новите (различни) цени
 - **Всички данни** – препрограмират се всички данни за всички линии.
- Избира се някоя от опциите и се натиска бутон “Начало”. Данните се записват в КА.



3.2.1.4. Четене на автобусни линии от КА

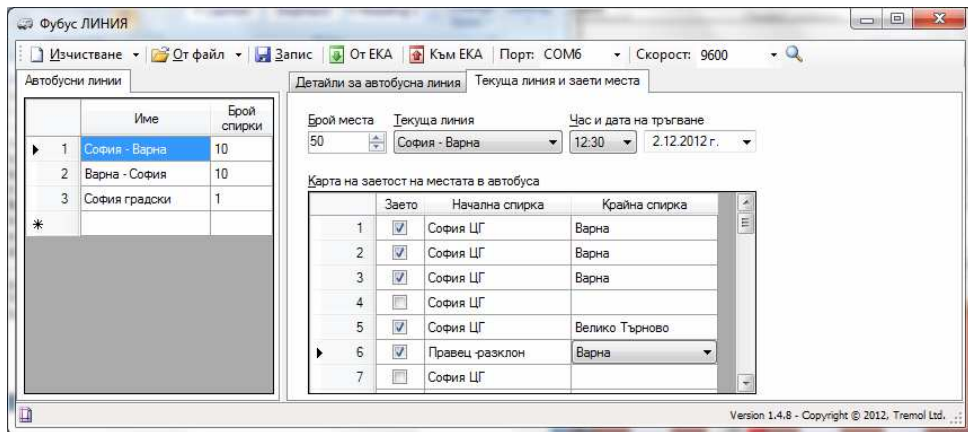
- ① Представлява изчитане на всички програмирани в КА автобусни линии.
- ① КА трябва да е свързан с компютъра и да е в режим “ - Line – ” или в режим “Автобусни линии”.
- ① В командния ред трябва да бъдат избрани коректните “Порт:” и “Скорост” (комуникационен порт и скорост на комуникация).
- Натиска се бутон „От ЕКА”. Данните се изчитат от КА и се визуализират от софтуера.

3.2.2. Работа с приложението “Фубус ЛИНИЯ”.

① Аналогично приложението представлява един основен екран разделен условно на лента с инструменти (команден ред) и полета с табове.

① Табовете “Автобусни линии” и “Детайли за автобусна линия” визуализират данни, изчетени от паметта на КА или от файл. Данните са недостъпни за редакция.

① В таб “Текуща линия и заети места” се визуализират данни за текуща линия и таблица със заетите места.



3.2.2.1. Четене и задаване на данни за текуща линия в КА

- ① Ако в КА има определена текуща линия, то с натискане на бутон “От ЕКА” тя ще се визуализира в таба заедно със списъка на местата (свободни и заети).
- ① Възможно е списъка на местата да бъде променен в приложението и след това програмиран обратно в КА с натискане на бутон „Към ЕКА”.
- ① При положение, че не са променени броят места и часа и датата на тръгване за текущата линия, данните се актуализират в КА без да се отпечата бон.
- ① При положение, че линията е променена, както и/или броят места и часа и датата на тръгване, актуализирането в КА е свързано с отпечатване на “Служебен бон”, описващ операцията.

Примерен бон за задаване на текуща линия:

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК 123456789	
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Избрана линия:	
София - Варна	
Места: 058	
Дата на тръгване: 17-11-2012	
Час на тръгване: 10:00	
00285	17-11-2012 09:
* СЛУЖЕБЕН БОН *	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

4. РЕЖИМ “Автобусни линии”

① В този режим се избира текущата линия, за която ще се регистрират продажби на билети за пътуване, определя се броя места за линията, както и часа и датата на тръгване.

① Когато не е избрана линия, последващата продажба на билети е невъзможна.

① Достъпа до режима се осъществява с избор на режима и въвеждане на парола.

■ Чрез навигационните клавиши или чрез въвеждане на номер на линия от цифровите клавиши и клавиш  се избира някоя от заредените в паметта на КА автобусни линии. Избора се потвърждава с .

■ От цифровите клавиши се задава броя места в автобуса и се натиска .

■ При зададено разписание следва избор на час и дата на тръгване.

Пример: Задаване на автобусна линия:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
АВТОБУСНИ ЛИНИИ			
София - Варна	Линия:		    
Варна - София	София - Варна		Избор чрез навигационни клавиши
Градска линия			

Пример: Задаване на брой места:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Места:	Места:		   

Пример: Задаване на начален час на тръгване:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Час на тръгване:	Час на тръгване:		    
06:00	06:00		Избор чрез навигационни клавиши
08:00			
10:00			
12:00			

■ **Внимание!!!** При промяна на текущата линия (брой места, час и дата на тръгване), КА изисква потвърждение - натискане на клавиш . Отпечатва се “Служебен бон”, описващ операцията.

① В този режим комуникацията с компютър е разрешена за програмиране на автобусни линии (например приложенията “ФУБУС” и Фубус ЛИНИИ”).

5. РЕЖИМ “ПРОДАЖБИ”

- ① В този режим се регистрират продажбите и се натрупва оборота на КА.
- ① Основната функционалност е продажбата на **БИЛЕТИ ЗА ПЪТУВАНЕ**, а допълнителна – **ПРОДАЖБА НА СТОКИ И УСЛУГИ**.
- ① Двете функционалности са описани поотделно.

5.1. ДОСТЪП ДО РЕЖИМА

- ① Достъпа до режима се осъществява с избор на режима и въвеждане на парола.
- Когато паролата е с 6 цифри, въвеждането завършва с въвеждане на последната цифра, а когато паролата е с по-малък брой цифри, въвеждането завършва с клавиш . При правилна парола КА влиза в режим продажби, а при грешна автоматично се преминава към ново въвеждане.

5.2. РАБОТА С КА ПРИ ПРОДАЖБА НА БИЛЕТИ ЗА ПЪТУВАНЕ

5.2.1. Специфични особености.

- ① Продажбите на билети се извършват по цени програмирани предварително в КА с помощта на софтуер.
- ① Издаването на билет се извършва след избор на маршрут (комбинация от начална и крайна спирка) и на тип билет (само тип билет при градска линия).
- ① Предварително програмираните параметри на даден тип билет указват следните възможности след неговия избор:
 - ръчно задаване на номер място на пътника;
 - задаване на процентна отстъпка / надбавка;
 - указване на дата и час на тръгване;
 - задаване на име на пътника.
- ① Според стойността на параметър 32 (Потвърждаване билет) билета се отпечатва директно без потвърждение с плащане В БРОЙ и без ресто (П32=НЕ) или се дава възможност за въвеждане на сума и вид плащане (П32=ДА).
- ① Според стойността на параметър 18 (Багажна разписка) след издаването на билет се издават или не багажни разписки към дадения билет.
- ① Такива могат да бъдат издавани независимо от стойността на параметъра, но задължително с посочване на номер билет от текущо издадените за деня.

5.2.2. Начин на работа. Функционални клавиши

- След първоначален вход в режима се избира начална спирка. Това става чрез навигационните клавиши или чрез въвеждане на номер на спирка от цифровите клавиши и клавиш . Избора се потвърждава с .
- По аналогичен начин следва избор на крайна спирка и избор на тип билет. Типа на билета може да бъде избран и директно с клавиши  до .
- Ако избраната автобусна линия е градска (има програмирана само една спирка), след вход в режима се преминава директно към избор на тип билет.
- Ако типа билет е с програмирано задаване на място и/или отстъпка и/или дата и час на тръгване и/или име на пътника, то тези данни следва да се въведат.
- Следва потвърждаване или директно издаване на билета.

Функционални клавиши,

клавиш	Функция
 /   / 	Навигационни клавиши, служещи за избор от списък на спирки и типове билети
	Директен избор на спирка със задаване на нейния номер
 до 	Бърз избор на тип билет от 1 до 4
  до 	Бърз избор на тип билет от 5 до 8
	1-ва функция: Потвърждаване на избор (в меню); 2-ра функция: Плащане В БРОЙ (при потвърждаване на билет П32=ДА)
	Плащане в допълнителен вид (при потвърждаване на билет П32=ДА)
	Връщане към меню за избор на начална спирка
 	Издаване на багажна разписка към билет
	Отпечатване на списък на спирките
 	Отпечатване на карта със заетите места (използват се програмираните кратки имена на спирки)
 	Приключване на работа с текуща линия. Отпечатване на справка за линията

5.2.3. Примери. Клавишна последователност

5.2.3.1. Избор на маршрути и тип билет

Пример: Избор на *начална (крайна) спирка*

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Начална спирка: 1 София ЦГ 2 Правец - разклон 4 Ябланица 3 Севлиево	Начална спирка: 1 София ЦГ		     Избор чрез навигационни клавиши  ÷   Избор чрез номер спирка

Пример: Избор на *тип билет*

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Тип билет: Нормален 22.00 С намаление 15.40 Двупосочен 35.20 Предплатен	Тип билет: Нормален 22.00		     Избор чрез навигационни клавиши  ÷  Директен избор с клавиш

- След избора на билет, при определена работа без потвърждение и без багажни разписки, билета се отпечатва директно, в противен случай се преминава към въвеждане на допълнителна информация.
- След издаване на билет КА се връща в позиция за избор на крайна спирка (началната вече е зададена). Връщането към меню за избор на начална спирка може да стане с натискането на клавиш .

5.2.3.2. Задаване на номер място на пътника, дата и час на тръгване и отстъпка от превозната цена

Пример: Задаване на място на пътника

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
---------	---------------	---------------	--------------------

Място: ■	Място: ■	 ÷  
-------------	-------------	---

Пример: Задаване на дата и час на тръгване

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
---------	---------------	---------------	--------------------

Дата: 14-11-2012	Дата: 14-11-2012	 ÷  
Въвеждат се само последните две цифри от годината!		

Час : 10:23	Час : 10:23	 ÷  
----------------	----------------	---

Пример: Задаване на отстъпка/надбавка от превозната цена

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
---------	---------------	---------------	--------------------

%Отст/Надб: 0.00	%Отст/Надб: 0.00	 ÷     
Въвежда се процент		

5.2.3.3. Потвърждение на билет. Плащане с въвеждане на получена от клиента сума

- Потвърждаването на билет става с указване на тип плащане, а при желание за изчисляване на ресто, с въвеждане на получена от клиента сума и тип плащане.
- За плащане В БРОЙ се използва клавиш .
- За допълнителни плащания се използва клавиш .

Пример: Плащане в брой с въвеждане на сума.

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
---------	---------------	---------------	--------------------

Антоново ? 10.60	Антоново ? 10.60	 ÷   
Въвежда се сума и вид плащане		

5.2.3.4. Издаване на багажни разписки

- При определена работа с багажни разписки издаването им става веднага след отпечатването на билета, като се задава техния брой.

Пример:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Багаж 0	Багаж 0	 ÷  	Въвежда се брой разписки
- След задаването на броя разписки КА изисква въвеждане на име на пътника. - Възможно е въвеждане на име на пътника, посредством въвеждане на текст от КА (виж програмиране - въвеждане на текст). - При положение, че не е въведен текст (натискане на клавиш  без да е въведен нито един символ), КА разпечатва разписка, в която е предвидено място за ръчно изписване на име на пътника. - Багажни разписки могат да бъдат издадени независимо от стойността на параметъра с последователното натискане на клавиши  и . В този случай издаването става след посочване на номер билет от текущо издадените за деня.			

5.2.3.5. Издаване на предплатен билет със задаване на номер платежен документ

Пример:

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
Тип билет: 1 Нормален 2 С намаление 3 Двупосочен 4 Предплатен	Тип билет: Предплатен		Потвърждаване на типа билет
По документ N: 	По документ N: 	 ÷  	Въвеждане номер на платежния документ за билета (до 10 цифри)

5.2.3.6. Издаване на билет срещу талон със задаване на номер талон и сума.

- Билета се издава по аналогичен начин на предплатения билет, като отново задължително се посочва номер на платежния документ (талона). Разликата е, че задължително се въвежда сумата на талона от цифровите клавиши и се потвърждава с клавиш .
- Издадения билет представлява "фискален бон" с превозна цена, равна на сумата по талона и плащане в тип "Талон". Допълнително в бона на отделен ред се изписва и номера на талона.

5.2.4. Примерни бонове за билети и багажни разписки

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

БИЛЕТ ЗА ПЪТУВАНЕ
N: 0000000184

София ЦГ – Велико Търново
Тръгване: 19-11-2012 10:00 Място: 11
Превозна цена *Б.....22.00
Словом: двадесет и два лева

Обща сума.....22.00
В брой.....22.00
00285 17-11-2012 09:41

BG ФИСКАЛЕН БОН
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

нормален билет с директно издаване
плащане в брой без получена сума

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

БАГАЖНА РАЗПИСКА
N: 01

Към билет N: 0000000184
София ЦГ – Велико Търново
Тръгване: 19-11-2012 10:00 Място: 12
Име пътник: Петров
00286 17-11-2012 09:41

*** СЛУЖЕБЕН БОН ***
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

багажна разписка към билет
с име на пътник, въведено от КА

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

ДУБЛИКАТ
БАГАЖНА РАЗПИСКА
N: 01

Към билет N: 0000000184
София ЦГ – Велико Търново
Тръгване: 19-11-2012 10:00 Място: 12
Име пътник: Петров
00287 17-11-2012 09:41

*** СЛУЖЕБЕН БОН ***
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

дубликат на багажна разписка

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

БИЛЕТ ЗА ПЪТУВАНЕ
N: 0000000185

София ЦГ – Варна
Тръгване: 19-11-2012 10:00 Място: 12
Двупосочен
Превозна цена *Б.....80.00
Словом: осемдесет лева
Отстъпка*Б 20.00%.....16.00
Словом: шестнадесет лева

Обща сума.....64.00
В брой.....70.00
Ресто:В брой.....6.00
00288 17-11-2012 09:42

BG ФИСКАЛЕН БОН
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

билет с намаление и плащане с
указване на получена сума

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

БАГАЖНА РАЗПИСКА
N: 01

Към билет N: 0000000185
София ЦГ – Велико Търново
Тръгване: 19-11-2012 10:00 Място: 12
Име пътник.....

00289 17-11-2012 09:42

*** СЛУЖЕБЕН БОН ***
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

багажна разписка към билет
с място за име на пътника

Име на фирма – превозвач
Адрес на фирма – превозвач
ЕИК 123456789
ЗДДС N BG123456789
0001 Иванов

ПРЕДПЛАТЕН БИЛЕТ
N: 0000000244

КЪМ ДОКУМЕНТ N: 0000000185
Велико Търново – София ЦГ
Тръгване: 20-11-2012 10:30 Място: 24
00410 20-11-2012 10:11

*** СЛУЖЕБЕН БОН ***
ZK123456 50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

предплатен билет

5.3. РАБОТА С КА В РЕЖИМ ПРОДАЖБА НА СТОКИ И УСЛУГИ

5.3.1. Специфични особености.

① За да бъде достъпна продажбата на стоки и услуги, системен параметър П01 (Касов бон) трябва да е със стойност ДА. В противен случай е възможно единствено въвеждане и извеждане на служебни суми.

■ Прехода към режима става чрез натискането на клавиш  след вход в режим "Продажби" (от което и да е меню за издаване на билети).

■ Връщането към режим на издаване на билети става при приключен (незапочнат) клиентски фискален бон с натискането на клавиш , при което КА се връща на меню за избор на началната спирка.

① С регистрирането на каквато и да е продажба започва издаването на клиентски фискален бон.

① Приключването на клиентски фискален бон става чрез плащане (едно или повече) достатъчно за покриването на натрупаната междинна (дължима) сума.

① След започване на плащане се разрешават единствено други плащания или функция "изчисляване на междинна сума".

① Процентни отстъпки (надбавки) могат да се правят както върху последната продажба, така и върху междинна сума. Във втория случай отстъпката (надбавката) се разпределя върху продажбите, формиращи междинната сума.

① Стойностни отстъпки (надбавки) могат да се правят, както върху последната продажба, така и върху междинна сума. Във втория случай отстъпката (надбавката) се разпределя върху продажбите, формиращи междинната сума.

① Корекции са възможни само преди приключване на бона (преди започване на плащане).

① Корекция "непосредствен войд" представлява коригиране на последната транзакция в бона (продажба или отстъпка/надбавка). Тя може да се изпълни многократно, коригирайки последователно в обратен ред всички регистрирани продажби в бона.

① Корекция "дълбок войд" представлява коригиране на коя да е продажба в бона (последна или предишна).

① При корекция "дълбок войд" на продажба, върху която е правена отстъпка или надбавка, заедно с продажбата се анулира и направената отстъпка (надбавка).

① При приключен или незапочнат клиентски фискален бон могат да бъдат издадени бонове за служебно въведени или изведени суми.

① Дубликат на клиентски фискален бон може да бъде издаден само веднъж след приключването му преди започване на нов бон (при програмиран системен параметър П30=ДА).

① Вторичните бонове (при програмиран системен параметър П02=ДА) се издават автоматично веднага след клиентския фискален бон.

① Някои функции могат да бъдат програмно забранени чрез съответния системен параметър.

клавиш	Функция клавиш	Функция число клавиш
	Изчистване на грешка	
	1) Първо натискане - Изчисляване и печат на междинна сума в бона 2) Следващо натискане Преизчисляване и показване на сумата алтернативно във валута и в брой (само при П13 = ДА)	
 до 	1) Регистриране на продажба от департамент от 1 до 4 с програмирана цена 2) Продажба на артикул от 1 до 4 с програмирана цена - само При Параметър 17=ДА (забранени департаменти)	1)Регистриране на продажба от департамент от 1 до 4 със зададена в момента цена 2) Продажба на артикул от 1 до 4 с програмирана цена - независимо от числото преди клавиша
 /  при пар.21 = ДА	Регистриране на продажба от департамент с посочен номер с програмирана цена следва избор на департамент с число от 01 до 40	Регистриране на продажба от департамент с посочен номер със зададена в момента цена следва избор на департамент с число от 01 до 40
	Меню за ръчно въвеждане на баркод (ном. номер). Потвърждението става със същия клавиш.	Регистриране на продажба на зададен номер артикул
		Задаване на продавано количество
	1) КОРЕКЦИЯ “Непосредствен войд”	Въвеждане на свободна цена на артикул
	2)   указва, че предстои КОРЕКЦИЯ “Дълбок войд”	
	3) Извън клиентски бон връщане към режим издаване на билети	
	след клиентски бон – дубликат (при пар.30 = ДА)	
   	Регистриране на процентна надбавка / отстъпка с програмиран процент	1) Регистриране на процентна надбавка / отстъпка със зададен в момента процент
		2) Извън клиентски бон: въвеждане / извеждане на служебни суми
	1) (при Пар.20 = НЕ) Плащане на цялата дължима сума в допълн. плащане 1	Плащане на цялата дължима сума в допълн. вид 1
	2) (при Пар.20 = ДА) Плащане на цялата дължима сума в допълн. вид 1 - 3	Плащане на получена сума в допълн. вид 1 - 3
	1) Плащане на цялата дължима сума в основно плащане “В БРОЙ”	Плащане на получена сума в основен вид плащане “В БРОЙ”,
	2) При П13=ДА и показана сума във валута - Плащане на цялата дължима сума във валута	Плащане на получена сума във валута

5.3.2. Клавишна последователност

5.3.2.1. Регистриране на продажби от департамент

- Продажба на департамент с програмирана цена се извършва с натискане на клавиша за достъп до департамента. Възможни са следните случаи:
 - Достъп с клавиши **[D1]** до **[D4]**;
 - Клавиш **[D4]** и последващ избор на номер департамент от цифровите клавиши ((само за **TREMOL SB-KL** при параметър 21=ДА);
 - избор на номер департамент от цифровите клавиши и клавиш **[DEP]** (само за **TREMOL MB-KL**);
- Продажба на департамент със зададена цена се извършва с въвеждане на цената от цифровите клавиши и последващо указване на департамент по един от описаните по-горе начини.

5.3.2.2. Регистриране на продажби на артикули

- Продажба на артикул с програмирана цена се извършва с натискане на клавиша за достъп до артикула. Възможни са следните случаи:
 - избор на номер артикул от цифровите клавиши и клавиш **[PLU]**;
 - С клавиши **[D1]** до **[D4]** за артикули с номер от 1 до 4 или **[FUNC]** **[D1]** до **[D4]** за артикули с номер от 5 до 8 (При параметър 17=ДА);
- Продажба на артикул със зададена цена се извършва с въвеждане на цената от цифровите клавиши и натискане на клавиш **[VD]**. Следва указване на номера артикул по един от описаните по-горе начини.

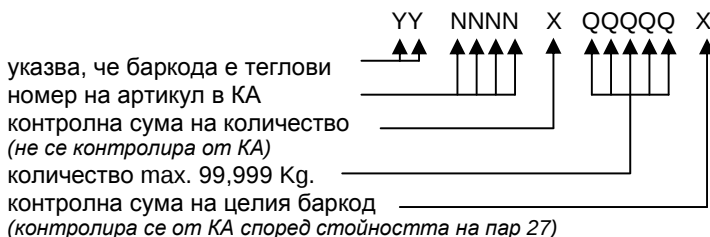
5.3.2.3. Продажба на артикули посредством баркод скенер

- Сканира се баркода на стоката (артикул с предварително програмирани цена и баркод). Преди сканирането е възможно да се зададе количество и цена.

① КА поддържа баркодове на стоки по стандартите EAN13, EAN8, UPC-A и UPC-E.

① Като частен случай на EAN13 може да се използва теглови баркод. Този вид баркод носи в себе си информация за номера на артикула в КА и количеството му (до 5 разряда). Този вид баркодове не трябва да се програмират като параметри на артикула. Необходимо е да се програмират само началните две цифри, в общите параметри на КА.

Тълкуването на цифрите на баркода от КА е следното:



5.3.2.4. Продажба на артикули чрез ръчно въвеждане на баркод (номенклатурен номер)

- Ръчното въвеждане става чрез натискане на клавиш , последващо въвеждане на цифрите на баркода от цифровите клавиши и потвърждаване с клавиш .

① Когато пар.27 НОМ.НОМЕР = НЕ, КА контролира контролната сума на въведените цифри. При правилна контролна сума се преминава към следващо действие, в противен случай се изписва ГРЕШЕН БАРКОД.

① Когато пар.27 НОМ.НОМЕР = ДА, КА приема въведените цифри без ограничение за броя и без контрол на контролна сума. т.е. възможна е продажба по номенклатурен номер на артикул.

① След въвеждане на баркода КА проверява за наличие на артикул с такъв баркод. Ако бъде открит, то той се маркира за продажба, в противен случай се изписва НЕ Е ОТКРИТ.

5.3.2.5. Продажби с умножение

- Въвежда се желаното количество и се натиска клавиш . Следва регистриране на продажба на артикул или департамент по някой от описаните по-горе начини.

5.3.2.6. Корекция “непосредствен войд”

- Натискането на клавиш  непосредствено след продажба води до корекция на същата.
- Последващите натискания на клавиш  извършват корекции на продажбите в бона в обратен ред.

5.3.2.7. Корекция “дълбок войд”

- Натискането на клавиши  и  указва, че следва корекция. Повтаря се продажбата, която ще се коригира точно по начина, по който е била регистрирана.

5.3.2.8. Изчисляване и печат на междинна сума

- Натискането на клавиш  предизвиква изчисляване на междинна сума в бона. Изчислената сума се отпечатава.

5.3.2.9. Регистриране на процентни отстъпки и надбавки

- ① Възможни са регистриране с програмиран или със зададен процент.
- Натискането на клавиши   (  при **TREMOL SB-KL**) непосредствено след продажба води до натрупване на отстъпка/надбавка с програмиран процент.
- Отстъпка/надбавка със зададена процентна стойност става с въвеждането и от цифровите клавиши и съответно   (  при **TREMOL SB-KL**).

5.3.2.10. Регистриране на стойностни отстъпки и надбавки

- Отстъпка/надбавка със зададена стойност става с въвеждането и от цифровите клавиши и Последващо натискане на клавиш  плус   (  при **TREMOL SB-KL**).

5.3.2.11. Регистриране на отстъпки и надбавки върху междинна сума

- Извършва се като първо се изчисли междинна сума с клавиш , след което се регистрира процентна отстъпка/надбавка по един от описаните по-горе начини.

5.3.2.12. Плащане в брой без изчисляване на ресто

- Натискането на клавиш  води до приключване на бона с плащане В брой със сума, равна на дължимата .

5.3.2.13. Допълнителни видове плащане. Смесено плащане. Пресмятане на ресто

- Допълнителните видове плащане са достъпни с натискането на клавиш . Възможни са следните случаи:
 - При определена работа с един допълнителен вид плащане (параметър 20=HE) с натискането на клавиша, се извършва плащане в допълнителен вид 1;
 - При определена работа с три допълнителни вида плащане (параметър 20=ДА) след натискането на клавиша следва указване на номера плащане от цифровите клавиши.
- Възможно е въвеждането на получена сума от цифровите клавиши преди указване на типа плащане.
- За да се приключи бона са необходими едно или повече плащания със сума равна или по-голяма от дължимата. В последния случай се изчислява ресто според програмирация за съответното плащане вид.

5.3.2.14. Работа с валута. Преизчисляване на суми. Плащане. Избор на ресто

① При програмиран системен параметър 13 ВАЛУТА = ДА, КА променя функционалността си както следва: в бона допълнително се отпечатва общата сума, преизчислена във валута и програмирация курс; допуска се преизчисляване и визуализация на изчислена междинна сума във валута и използване на валута при плащане.

- След изчисляване на междинна сума, с последващо натискане на , е възможно преизчисляване и показване на сумата във валута и обратно в брой.
- Когато показаната дължима сума е във валута, с клавиш  се осъществява плащане в тази валута.
- Ако преди това се въведе сума и тя е по-голяма от дължимата се изчислява ресто в брой - клавиш , или във валута - клавиш .
- Преди да избере вида ресто, операторът може да се откаже от плащането във валута с натискане на всеки друг клавиш.
- ① Връщане на ресто в брой е възможно само при достатъчна касова наличност на сума за деня.

① При някои стойности на сумите и курса е възможно да се получи разлика от закръгление при пресмятането.

5.3.2.15. Издаване на копие на касов бон (ДУБЛИКАТ)

① Издаването е възможно само при параметър 30 ДУБЛИКАТ = ДА

■ Издаването става като веднага след приключване на бона се натисне .

5.3.2.16. Служебно въвеждане и извеждане на суми в брой

① Тези суми се добавят (изваждат) към касовата наличност в брой общо за КА и за съответния оператор, без да променят реализирания оборот.

■ Сумата се задава от цифровите клавиши и се натиска клавиш  / .

 /  при **TREMOL SB-KL** съответно за извеждане или въвеждане.

5.3.3. Примерни бонове за продажба на стоки и услуги. Бонове за служебни суми

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Деп04	КАФЕ
Сума*Б	2.50
00006	БИРА
Сума*Б	3.50
Деп04	КАФЕ
	2.000 x 2.50
Сума*Б	12.50
КОРЕКЦИЯ	
Деп04	КАФЕ
	2.000 x 2.50
Сума*Б	12.50
Обща сума	6.00
В брой	6.00
00534	2 Продажби
06-12-2012	15:19
 ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

съкратен, без ДДС в бона, без валута

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
0001	Маркова
Деп01	Екстра багаж
Сума*Б	10.00
Надбавка*Б	30.00%
	3.00
Обща сума	13.00
Всичко	13.00
ДДС*Б	10.83
Б=20.00%	
Нето ст-ст	2.17
М. сума	13.00
Чек	10.00
Остатък	3.00
В брой	5.00
Ресто:В брой	2.00
00544	1 Продажби
06-12-2012	15:29
 ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

подробен, с ДДС в бона, с валута

М. сума	35.04
Обща сума	35.04
Евро	17.92
Валутен курс	1.95583
Евро	20.00
Ресто:В брой	4.06
00539	4 продажби
06-12-2012	15:19
 ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456

приключване бон 1 П13 = ДА

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Служебно въведени:	
В брой	30.00
00552	
06-12-2012	15:50
* СЛУЖЕБЕН БОН *	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

служебно въведени суми

6. ОТЧИТАНЕ НА КАСОВИЯ АПАРАТ

① В отчетите на КА се съдържа информация за всички продажби, движението на паричните средства, движението на стоковите наличности по артикули и т.н. В зависимост от избрания режим се извършва четене и/или нулиране на отчетите на КА.

6.1. ИЗБОР НА РЕЖИМ

① В режим "Отчети Z" се извършва четене и нулиране, а в режим "Отчети X" само контролно четене .

Пример: вход в режим "Отчети Z":

Дисплей	Tremol MB -KL	Tremol SB -KL	Клавиши. пояснения
			Избор на режим
			Въвеждане на парола

■ Някои от отчетите се стартират директно с натискането на клавиш, други с допълнително меню. Всеки един от тях е разгледан поотделно.

6.2. ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ НА КА. ОТЧЕТ ПО ДЕПАРТАМЕНТИ

■ Отчета се стартира с натискането на клавиш ;

① Дневния финансов отчет е съпроводен с нулиране и запис във ФП, когато режима е "Отчети Z", като в този случай нулирането става автоматично.

① Информацията е за периода от предходния отчет с нулиране до момента.

① Отпечатват се както следва:

- Част **Отчет департаменти**, съдържаща:
 - за всеки департамент, за който има натрупване, поотделно:
 - натрупания директно в департамента **Оборот¹⁾** от съответната данъчна група;
 - **продаденото количество¹⁾** директно от департамента;
 - натрупаните **От артикули** ,принадлежащи към департамента **обороти¹⁾** по различните данъчни групи;
 - **общата сума²⁾** за департамента;
 - обща **Сума** от департаменти за периода;
- Част **ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ**, съдържаща:
 - **брой и стойност¹⁾** на направени **Отстъпки**;
 - **брой и стойност¹⁾** на направени **Надбавки**;
 - **брой и стойност¹⁾** на направени **Корекции**;
 - **стойност¹⁾** на направени **Корекции на отстъпки**;
 - **стойност¹⁾** на направени **Корекции на надбавки**;
 - **брой и стойност¹⁾** на **Служебно въведени суми в брой**;
 - **брой и стойност¹⁾** на **Служебно изведените суми в брой**;
 - **Налични суми¹⁾** по различните видове плащания;
 - **валутния курс⁴⁾**
 - **Оборот, Нето ст-ст и ДДС** за всяка разрешена данъчна група;

- **Общ оборот** от продажбите (за периода от предходния дневен отчет с нулиране и запис във ФП);
- **Номера³⁾** на текущата КЛЕН;
- **Номера** на последния издаден документ;
- **Сума оборот³⁾** **Сума нето ст-ст³⁾** и **Сума ДДС³⁾** (за целия период от въвеждане в експлоатация на КА);
- поредния **Н Блок фиск. памет³⁾**, под който е записан отчетът във ФП;
- пореден **номер³⁾** Нулиране Z.

¹⁾ Отпечатват се само, когато са ненулеви

²⁾ само когато има оборот от принадлежащи артикули

³⁾ само при отчет с нулиране и запис във ФП

⁴⁾ само при определена работа с валута (П13=ДА)

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК 123456789	
ЗДДС N BG123456789	
Отчет департаменти	
Деп00	
От артикули:	
Оборот*Б.....	17.40
Деп02	
Оборот*Б.....	96.00
Пр. Кол.	12.000
От артикули:	
Оборот*А.....	14.40
Оборот*Б.....	148.24
Общо.....	258.64
КАФЕ	
Оборот*Б.....	528.07
Пр. кол.	55.435
Сума.....	804.11
ДНЕВЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	
Отстъпки	0
Надбавки	1
	152.00
Корекции	3
	71.49
Корекции отстъпки	
	10.00
Служ. въведени	0
Служ. изведени	1
	23.00
Налични:	
В брой.....	261.11
Талон.....	520.00

Дневен оборот, ДДС	
* * * * *	
ДДС *А % = 0.00%	
Оборот.....	14.40
Нето ст-ст.....	14.40
ДДС.....	0.00
ДДС *Б % = 20.00%	
Оборот.....	789.11
Нето ст-ст.....	657.59
ДДС.....	131.52
ДДС *В % = 20.00%	
Оборот.....	0.00
Нето ст-ст.....	0.00
ДДС.....	0.00
ДДС *Г % = 7.00%	
Оборот.....	0.00
Нето ст-ст.....	0.00
ДДС.....	0.00
Общ оборот.....	804.11
* * * * *	
КЛЕН N 01	
N Посл. Документ	00123
Сума оборот.....	55360.92
Сума нето ст-ст.....	48566.46
Сума ДДС.....	6794.46
* * * * *	
N блок фиск.памет	0015
Нулиране Z	18
00624	06-12-2012 19:31
БГ ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456
Сервиз	123456789
до	05.11.2011
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

Примерен дневен финансов отчет
с нулиране и запис във ФП

продължение

① *Допълнително след края на всеки дневен финансов отчет (X или Z) се отпечатва информация за сервизния договор, а именно: ЕИК на сервизната организация и датата, до която е в сила сключения договор за сервиз.*

① Когато такива не са програмирани или данните са загубени поради събитие "НУЛИРАН РАМ" се отпечатава текст "Няма данни за сервис".

① След отпечатаване на дневен финансов отчет с нулиране задължително се проверява изправността на комуникацията с мобилния оператор. Резултатът от теста се индицира на дисплея. При констатирана неизправност на връзката в три поредни финансови отчета работата на ФУ се блокира до установяване на връзка. Дневния финансов отчет се нулира без потвърждение, а разпечатването му продължава и след прекъсване на захранването.

① С помощта на параметри 24 и 25, е възможно заедно с дневния отчет, автоматично да бъдат стартирани и отчетите на артикули и оператори. В този случай те се отпечатват преди дневния, като се нулират без потвърждение, а разпечатването им продължава и след прекъсване на захранването. Самостоятелното им стартиране в режим "Отчети Z" е забранено.

① **Внимание !!!** Дневните финансови отчети с нулиране и запис във ФП следва да бъдат извършвани в края на всеки ден, в който е работено с Фискалното устройство с цел обобщаване на дневните обороти. Те представляват важен документ и трябва да бъдат съхранявани по начина и в предвидения от нормативните уредби срок.

6.3. ОТЧЕТ НА БИЛЕТИ

① КА поддържа регистри за продадените билети по автобусни линии.

① Според избрания отчетен режим отчета е с възможност за нулиране или само контролен.

☐ Отчета се стартира с директно натискане на клавиш **[3]** или чрез избор от меню с навигационните клавиши. Потвърждението за нулиране се извършва с натискането на клавиш **[0]**. Отказа от нулиране става с натискането на всеки друг клавиш.

① За всяка автобусна линия, за която има продажби, в периода се отпечатава справка по типове билети, с продадено количество и обща сума на продажбите.

Примерен отчет на билети:

Име на фирма – превозвач		
Адрес на фирма – превозвач		
ЕИК	123456789	
ЗДДС N	BG123456789	
Отчет билети		
От 01-11-2012		
До 17-11-2012		
София – Варна		
Нормален	129	5918.00
Двупосочен	18	684.80
С намаление	89	2857.20

Варна – София		
Нормален	208	8952.00
С намаление	43	1047.70

00293	17-11-2012	19:29
* СЛУЖЕБЕН БОН *		
ZK123456		50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		

6.4. ОТЧЕТ НА АРТИКУЛИ. СПРАВКИ ПО АРТИКУЛИ

6.4.1. Отчет на артикули в режим “Отчети Z”

 Отчета се стартира с директно натискане на клавиш  или чрез избор от меню с навигационните клавиши.

① Отпечатва се бон с информация за:

- началната и крайната дата на формиране на отчета¹⁾;
- за всеки артикул, за който има натрупване, поотделно:
 - натрупания от артикула ОБОРОТ²⁾ от съответната данъчна група;
 - продаденото количество²⁾ от артикула;
- обща СУМА от артикули за периода;
- пореден номер на нулирането на този вид отчет **Артикули =0**³⁾.

¹⁾ отпечатват се само, ако отчета е самостоятелен (не е заедно с дневния)

²⁾ отпечатват се само, когато са ненулеви

³⁾ само при отчет с нулиране

 Потвърждението за нулиране се извършва с натискането на клавиш . Отказа от нулиране става с натискането на всеки друг клавиш.

6.4.2. Справки по артикули в режим “Отчети X”

 Отчета се стартира с директно натискане на клавиш  или чрез избор от меню с навигационните клавиши. Достъпни за отпечатване са следните справки:

-  програмирани артикули (тези, за които са програмирани име, цена или баркод);
-  общо оборота по артикули.

6.5. ОТЧЕТ НА ОПЕРАТОРИТЕ. СПРАВКИ ПО ОПЕРАТОРИ

6.5.1. Отчет на операторите в режим “Отчети Z”

 Отчета се стартира с директно натискане на клавиш  или чрез избор от меню с навигационните клавиши. Потвърждението за нулиране се извършва с натискането на клавиш . Отказа от нулиране става с натискането на всеки друг клавиш.

① В отчета по оператори се отпечатва следната информация:

- началната и крайната дата на формиране на отчета¹⁾;
- за всеки оператор, поотделно:
 - номер и име на оператора
 - брой²⁾ на обслужените **КЛИЕНТИ** (издадените клиентски бонове);
 - брой и стойност²⁾ на направени **ОТСТЪПКИ**;
 - брой и стойност²⁾ на направени **НАДБАВКИ**;
 - брой и стойност²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ**;
 - стойност²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ ОТ ОТСТЪПКИ**;
 - стойност²⁾ на направени **КОРЕКЦИИ ОТ НАДБАВКИ**;
 - стойност²⁾ на сумите **ПОЛУЧЕНИ** от клиенти;
 - стойност²⁾ на сумите **ВЪРНАТИ** на клиенти;
 - брой и стойност²⁾ на **ВЪВЕДЕНИ** суми;

- **брой и стойност**²⁾ на **ИЗВЕДЕНИ суми**;
- **НАЛИЧНИ суми** по различните видове плащания;
- **пореден номер**³⁾ на нулирането на този вид отчет **Оператори=0**.

¹⁾ отпечатват се само, ако отчета е самостоятелен (не е заедно с дневния)

²⁾ отпечатват се само, когато са ненулеви

³⁾ само при отчет с нулиране

6.5.2. Справки по оператори в режим “Отчети Х”

■ В този режим след избор на отчет по оператори, се влиза в подменю, в което с цифров клавиш съответстващ на номер оператор и клавиш  се отпечатва информация за избрания оператор, а с клавиш  за всички оператори.

6.6. ОТЧЕТИ НА ФИСКАЛНАТА ПАМЕТ

① Във фискалната памет се съдържа информация за натрупаните обороти по данъчни групи, оформени като блокове с поредни номера и дати. Освен натрупващите блокове във ФП се записват и други, отразяващи следните събития: въвеждане в експлоатация; смяна на SIM карта; промяна в регистрацията; промяна на данъчните ставки; смяна на формата на числата; нулиране на оперативната памет (нулиран RAM); Повреден КЛЕН; Смяна КЛЕН.

① В отчетите на ФП оборота от групи от А до Г се отпечатва винаги дори да е нулев. Оборотите от останалите групи се разпечатват само ако в периода, за който е отчета, не са били забранени (за тях е програмирана данъчна ставка).

① **Внимание !!!** Отчетите на ФП следва да бъдат извършвани ежесечно и ежеседмично с цел обобщаване на дневните отчети. Те представляват важен документ и следва да бъдат съхранявани по начина и в предвидения от нормативните уредби срок.

6.6.1. Отчет на ФП по зададени начална и крайна дата.

① Възможно е разпечатването на **подробен** или **съкратен** отчет. В първия случай се разпечатва съдържанието на всички блокове от ФП, включени в зададения период, поотделно за всеки блок и общо изчислените суми за периода. Във втория случай се разпечатват само номерата и датите на блоковете от ФП, включени в зададения период, и общо изчислените суми за периода.

■ Влиза се в основното меню на кой да е режим “Отчети”. Набирането на комбинацията от клавиши  указва, че отчета ще бъде кратък.

Набирането на комбинацията от клавиши  указва, че отчета ще бъде подробен. Началната дата се набира от цифровите клавиши във формат ДД-

ММ-ГГ и се потвърждава с . Крайната дата се набира от цифровите

клавиши във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с , с което се стартира отчета. Въвеждат се само последните две цифри от годината. КА не допуска въвеждане на дати по-късни от текущата.

Пример: Въвеждане на начална и крайна дата

Дисплей **Tremol MB -KL** **Tremol SB -KL** Клавиши. пояснения

От:
14-11-2012

От:
14-11-2012

 ÷  

Въвеждат се само последните две цифри от годината!!

До:
14-11-2012

До:
14-11-2012

 ÷  

Въвеждат се само последните две цифри от годината!!

6.6.2. Отчет на ФП по зададени начален и краен блок

① Възможно е разпечатването на **подробен** или **съкратен** отчет. В първия случай се разпечатва съдържанието на всички блокове от ФП, включени в зададения интервал, поотделно за всеки блок и общо изчислените суми за периода. Във втория случай се разпечатват само номерата и датите на блоковете от ФП, включени в зададения интервал, и общо изчислените суми за периода.

 Влиза се в основното меню на кой да е режим "Отчети". Набирането на комбинацията от клавиши    указва, че отчета ще бъде кратък.

Набирането на комбинацията от клавиши   указва, че отчета ще бъде подробен. Началния номер на блок от ФП се набира от цифровите клавиши и се потвърждава с . Крайния номер на блок от ФП се набира от цифровите клавиши и се потвърждава с , с което се стартира отчета. КА не допуска въвеждане на номер блок по-голям от последния.

Пример: Въвеждане на начален и краен номер блок

Дисплей **Tremol MB -KL** **Tremol SB -KL** Клавиши. пояснения

От N блок
0041

От N блок
0041

 ÷  

Въвеждат се само последните две цифри от годината!!

От N блок
0048

От N блок
0048

 ÷  

Въвеждат се само последните две цифри от годината!!

Примерни подробен и кратък отчет на ФП:

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
ОТЧЕТ ФИСКАЛНА ПАМЕТ	
Введена в експлоатация:	
09:41	31-10-2012
От 0002	До 0003
%	
ДДС	31-10-2012
A= 0.00	B= 20.00 V= 20.00 Г= 7.00
ДРОБНИ ЧИСЛА	
09:41	31-10-2012
Телефонен номер: XXXXXXXXXXXX	
Номер SIM: XXXXXXXXXXXXXXXX	
09:41	31-10-2012
0002	01-11-2012
Оборот*А.....	0.00
Оборот*Б.....	120.00
Оборот*В.....	0.00
Оборот*Г.....	0.00
Общ оборот.....	120.00
N Посл. документ	00006
КЛЕН N 01	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
0003	04-11-2012
Оборот*А.....	0.00
Оборот*Б.....	0.00
Оборот*В.....	0.00
Оборот*Г.....	0.00
Общ оборот.....	0.00
N Посл. документ	00009
КЛЕН N 01	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
* * * * *	
СУМА ОБОРОТ, ДДС	
Оборот*А.....	0.00
ДДС*А.....	0.00
Оборот*Б.....	120.00
ДДС*Б.....	20.00
Оборот*В.....	0.00
ДДС*В.....	0.00
Оборот*Г.....	0.00
ДДС*Г.....	0.00
Общ оборот.....	120.00
00825	02-12-2012 19:14
 ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456

примерен подробен отчет на ФП
по блокове

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
ОТЧЕТ ФИСКАЛНА ПАМЕТ	
Введена в експлоатация:	
09:41	31-10-2012
От 01-01-2012	До 31-11-2012
%	
ДДС	31-10-2012
A= 0.00	B= 20.00 V= 20.00 Г= 7.00
ДРОБНИ ЧИСЛА	
09:41	31-10-2012
Телефонен номер: XXXXXXXXXXXX	
Номер SIM: XXXXXXXXXXXXXXXX	
09:41	31-12-2011
0002	01-11-2012
0003	04-11-2012
0004	11-11-2012
0005	28-11-2012
* * * * *	
СУМА ОБОРОТ, ДДС	
Оборот*А.....	0.00
ДДС*А.....	0.00
Оборот*Б.....	1378.00
ДДС*Б.....	229.67
Оборот*В.....	0.00
ДДС*В.....	0.00
Оборот*Г.....	0.00
ДДС*Г.....	0.00
Общ оборот.....	1378.00
КЛЕН N от 01 до 01	
N Посл. документ	0119
00845	02-12-2012 19:19
 ФИСКАЛЕН БОН	
ZK123456	50123456

примерен кратък отчет на ФП
по дати

6.7. СЛУЖЕБНИ ОТЧЕТИ НА ФП

① Служебните отчети по същество са еднакви със задължителните кратки отчети, като разликата е, че не се отпечатват номерата и датите на блоковете от ФП, а само оборотите и специалните събития.

① Вида на издадения документ е "СЛУЖЕБЕН БОН".

■ Клавишната последователност за стартиране на отчетите е същата, като при потвърждаването на края на периода (дата или номер блок) вместо

клавиш  се използва клавиш .

6.8. ОТЧЕТИ НА ПЛАЩАНИЯТА ПО ДАННИ ОТ ФП

① Тези отчети дават възможност за получаване на допълнителна потребителска информация за реализираните плащания за избран период.

① Вида на издадения документ е "СЛУЖЕБЕН БОН".

■ Възможни са кратък и подробен отчет.

■ В първия случай се отпечатват сумите от записаните във ФП обороти по съответните плащания, сумарно за периода.

■ Във втория случай се отпечатват и сумите за всеки записан ненулев дневен отчет в периода.

■ Клавишната последователност за стартиране на отчетите е същата, като при потвърждаването на края на периода (дата или номер блок) вместо

клавиш  се използва клавиш .

6.9. ОТЧЕТИ НА КОНТРОЛНАТА ЛЕНТА (КЛЕН)

① Отчетите на КЛЕН представляват отпечатването на копия на издадените документи от КА.

① В КЛЕН се записва информация за всеки издаден документ (бон), независимо от вида му.

① Всички бонове се буферират в КЛЕН във вида, в който са отпечатани (заглавна част, съдържание, край, рекламни редове).

① За всеки буфериран документ се генерира контролно число, което се записва и отпечатва в края на документа.

① Контролното число не обхваща отпечатваното рекламno лого, както и  ФИСКАЛЕН БОН (фискалното лого), който при отпечатване на бон от КЛЕН се заменя с текста "ФИСКАЛЕН БОН - КОПИЕ"

① Боновете за отчет на ФП не се буферират в КЛЕН (нямат генерирано контролно число). За удобство и прегледност, когато в зададения период за отпечатване на съдържанието на КЛЕН има бонове за отчети на ФП, то за тях се отпечатва само един ред с номера на бона и текст "ОТЧЕТ ФИСКАЛНА ПАМЕТ".

■ Отчетите се стартират с директно натискане на клавиши  до  или чрез избор от меню с навигационните клавиши. Възможни са следните отчети:

- Отчети на КЛЕН по зададени начална и крайна дата - 

- Отчети на КЛЕН по зададени номера блок ФП на дневни отчети - 

- Отчети на КЛЕН по номера на бонове - 

- Отчет на цялото съдържание на КЛЕН - 

 Всеки започнат отчет на КЛЕН може да бъде прекъснат с натискане на клавиш  или .

① Отчетите на КЛЕН не са оформени като бон. Те имат заглавна част, но завършват само с един отделен ред с датата и часа на отпечатването.

① В отчетите на КЛЕН се отпечатват и редове, указващи следващите бонове към кой номер отчет, записан във ФП, принадлежат.

Примерен отчет на КЛЕН. Зададения период: един служебен бон, един бон за отчет на фискална памет и един фискален бон за продажба на билети.

Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
ОТЧЕТ НА КОНТРОЛНА ЛЕНТА	
От бон	00021
До бон	00025
КЛЕН N 01	
КЛ на Z отчет N 0003	
Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
Служебно въведени:	
В брой	30.00
00552	
01-12-2012	15:50
* СЛУЖЕБЕН БОН *	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	

00553 ОТЧЕТ ФИСКАЛНА ПАМЕТ	
Име на фирма – превозвач	
Адрес на фирма – превозвач	
ЕИК	123456789
ЗДДС N	BG123456789
0001	Иванов
БИЛЕТ ЗА ПЪТУВАНЕ	
N: 0000000185	
София ЦГ – Велико Търново	
Тръгване: 19-11-2012 10:00	Място: 12
Двупосочен	
Превозна цена *Б	44.00
Словом: четиридесет и четири лева	
Отстъпка*Б 20.00%	8.80
Обща сума	35.20
В брой	50.00
Ресто:В брой	18.80
00554	01-12-2012 09:42
ФИСКАЛЕН БОН - КОПИЕ	
ZK123456	50123456
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
06-12-2012	18:15

продължение

6.9.1. Пресмятане на оборота за текущия ден от КЛЕН

 В основното меню на режим “Отчети X” се натиска клавиш , при което КА изчислява оборота от записаните в КЛЕН данни и го визуализира на дисплея.

7. АВАРИЙНИ СИТУАЦИИ ПРИ РАБОТА С КА

7.1. ГРЕШКА В ОПЕРАТИВНАТА ПАМЕТ НА КА -“НУЛИРАН РАМ”

① В случай на некоректни данни в оперативната памет (ОП) на дисплея и на принтера се изписва съобщение **Нулиран RAM**, след което КА влиза в процедура по инициализация на паметта, започваща със сверяване на текуща дата и час.

① Не може да бъде сверена дата по-ранна от тази на последния блок, записан във ФП;

① При опит за сверяване на дата, по-голяма с един ден от текущата, се изисква потвърждение чрез повторно въвеждане.

■ На дисплея се извежда датата на последния блок във фискалната памет.

Въвежда датата във формат ДД-ММ-ГГ и се потвърждава с . Въвеждат се само последните две цифри от годината. При коректно въведена дата се преминава към въвеждане на час. Часът се въвежда във формат ЧЧ-ММ и се потвърждава с . Отпечатва се служебен бон със събитието “Нулиран RAM”.

① **Внимание!!!** След нулиране на паметта всички параметри на КА се възстановяват от EEPROM паметта. При неизправна EEPROM памет параметрите се установяват по подразбиране. При необходимост те трябва да бъдат препрограмирани.

① **Внимание!!!** След нулиране на паметта и при неизправна EEPROM памет, е необходимо да се препрограмира диапазона от номера за билети и автобусните линии.

7.2. ГРЕШКИ ВЪВ ФИСКАЛНАТА ПАМЕТ НА КА

① В случаите на открита грешка във фискалната памет, на дисплея се изписва съобщение от вида указан по-долу, при което КА е блокиран до намесата на сервизен техник.

Таблица с видовете грешки във фискалната памет:

Съобщение на дисплея	Значение
Фискална грешка Грешна CRC	Грешна контролна сума в блок от фискалната памет
Фискална грешка Неуспешен запис	Грешка при запис във ФП
Фискална грешка Пълна памет	ФП е запълнена
Фискална грешка Липсва ФП	ФП липсва
Фискална грешка Грешна ФП	Грешка при четене на ФП
Фискална грешка Лимит RAM reset	Изчерпан лимит на блокове във ФП за нулиран RAM и изтрита ЕКЛ. Максимум 200 записа.
Фискална грешка Лимит дес. точка	Изчерпан лимит на блокове във ФП за смяна на десетичната точка. Максимум 50 записа.
Фискална грешка Лимит дан. проц.	Изчерпан лимит на блокове във ФП за смяна на данъчните проценти. Максимум 50 записа.

7.3. ГРЕШКИ В КЛЕН. РАБОТА С КЛЕН, РАЗЛИЧНА ОТ ТЕКУЩАТА

① В случаите на открита грешка в КЛЕН, на дисплея се изписва съобщение **Повреден КЛЕН!!!!**, при което **КА** е **блокиран до намесата на сервизен техник**.

① В случай на необходимост от прочитане на данни от КЛЕН различна от текущата (предишна или от друго у-во със същия формат), е необходима намесата на сервизен техник. В този случай КА изписва съобщение

Различен КЛЕН!!!!. В специално сервизно меню достъпно след отваряне на КА, са разрешени отчети на поставената КЛЕН.

① След поставянето на текущата унифицирана КЛЕН, работата на КА продължава нормално.

8. ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ ПРИ РАБОТА С КА

① В процеса на нормална работа с КА са възможни грешки от неправилна манипулация, претърпяване или други блокировки.

8.1. СЪОБЩЕНИЯ ИЗПИСВАНИ НА ДИСПЛЕЯ НА КА

Съобщение на дисплея	Ситуация	Значение	Начин за отстраняване
Не е избрана линия	Вход в режим продажби	не е зададена автобусна линия	Задайте линия в режим "Автобусни линии"
Диапазон билети!	при издаване на билет	изчерпан е диапазона от номера за билети	В режим "Програмиране" задайте нов диапазон
ЗАБРАНЕН	продажба на департамент	1) няма цена или дан. група е забранена 2) П17=ДА	натиснете  започнете друга операция
ЗАБРАНЕН	продажба на артикул	няма цена или дан. група е забранена,	натиснете  започнете друга операция
ЗАБРАНЕН	въвеждане св. цена	определена е работа без свободна цена П15=ДА,	натиснете  започнете друга операция
НЕ Е ОТКРИТ	продажба с баркод	липсва артикул с такъв баркод	натиснете  започнете друга операция
! Претърпяване !	в режим "Продажби"	сумата е по-голяма от максимално допустимата	натиснете  започнете друга операция
Претърпяване буфер	в режим "Продажби"	достигнат е максималния брой продажби в бона	приключете бона в желания вид плащане
ГРЕШКА	дълбок вайд	опит за корекция на несъществуваща продажба	повторете операцията от начало, като повторите точно продажбата, която ще се коригира
ГРЕШКА	непосредствен вайд	изчерпани са всички разрешени за корекция продажби	натиснете  започнете друга операция
Въведете сума!	приключване на сметка	КА очаква задължително въвеждане на сума	приключете бона в желания вид плащане, като преди това въведете сума

-Сума	служебно извеждане на суми; връщане на ресто	няма достатъчна налична сума от зададения вид плащане	натиснете  започнете друга операция
!Отчети Z: TTL!	в режим "Продажби"	препълнена сума в дневен отчет	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш 
!Отчети Z: 5 !	режим "Продажби"	препълнена сума в отчет артикули	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш 
!Отчети Z: 6 !	в режим "Продажби"	препълнена сума в отчет оператори	направете отчета в режим "Отчети Z" с клавиш 
Line Error X	в режим комуникации с компютър	логическа грешка в комуникацията	проверете изправността на интерфейския кабел
НЯМА ВРЪЗКА МО!	След дневен отчет с нулиране	Липсва комуникация с мобилния оператор	Осигурете по-добро покритие. Консултирайте се със сервизната организация
ДТ ГРЕШКА XX	Запомнете номера на грешката Обърнете се към сервизната организация, като цитирате номера грешка		

8.2. СЪОБЩЕНИЯ ЗА ГРЕШКИ И БЛОКИРОВКИ, ОТПЕЧАТВАНИ НА ПРИНТЕРА

Съобщение на принтера	Значение	Необходими действия
СПАД НА НАПРЕЖЕНИЕ	Пропадане на захранването по време на печат или при отворен clienски бон	КА е завършил започнатата операция
ВНИМАНИЕ ! СВОБОДНИ XX ЗАПИСА !	Остават XX броя записи във ФП	Осигурете навременна подмяна на фискалната памет
ФИСКАЛНА ПАМЕТ ЗАПЪЛНЕНА !	Фискалната памет е пълна и е достъпна само за четене. Невъзможно е да бъдат регистрирани повече продажби с КА	Фискалната памет трябва да бъде подменена по нормативно уредения начин
ВНИМАНИЕ ! НАБЛИЖАВА КРАЙ КЛЕН !	КЛЕН-а е със оставащи по-малко от 30000 свободни реда	Осигурете навременна подмяна на КЛЕН

8.3. БЛОКИРОВКИ ПРИ ПРОГРАМИРАНЕ

① КА не позволява препрограмирането на някои стойности и параметри, преди извършването на отчети с нулиране или изпълнено друго условие. Списъкът на тези стойности и параметри е даден в таблицата:

Промяна на параметър	Необходими условия
П05 (дробни / цели)	Нулирани всички отчети на КА
П13 (работа с валута)	Нулиран дневен финансов
П24, П25 (автоматично стартиране на отчети заедно с дневния)	Нулирани дневен финансов и съответния отчет

